

Monitor de Bibliotheek op school

Landelijke analyse informatievaardigheden

Aantal scholen met een leerlijn informatievaardigheden is toegenomen

In het primair onderwijs is het percentage scholen met een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden tussen 2018 en 2020 gelijk gebleven (24%). Het aantal scholen met een leerlijn informatievaardigheden en een mediaplan is toegenomen ten opzichte van de voorgaande meetjaren. De frequentie waarmee leerkrachten primair onderwijs expliciet aandacht besteden aan informatievaardigheden, is sinds 2019 ongeveer 5 procent lager dan in de jaren daarvoor. Voor leerlingen primair onderwijs zijn leerkrachten en klasgenoten in de afgelopen jaren belangrijker geworden als informatiebron en bibliothecarissen minder belangrijk. Leerlingen zijn langzaam iets minder vaak informatie op gaan schrijven in eigen woorden en zijn minder vaak gaan controleren of ze hun werk goed hebben gedaan.

Ook bij het vmbo was het percentage scholen met een leerlijn informatievaardigheden in 2020 hoger dan in 2019, maar het percentage scholen met een mediaplan lager, al zijn dit waarschijnlijk toevallige schommelingen. Het percentage leerlingen in het vmbo die het vaak of altijd lukt om zonder hulp informatie te vinden is met 6 procent gestegen ten opzichte van 2019.

Oudere leerlingen zoeken informatie (nog) vaker op internet en minder in boeken

Zowel op de basisschool als op het vmbo zoeken leerlingen in hogere leerjaren informatie, bijvoorbeeld voor een werkstuk, minder vaak in een boek dan leerlingen in lagere leerjaren. De leerlingen zoeken in hogere leerjaren juist vaker naar informatie via het internet.

Meisjes gebruiken meer bronnen en geven informatie vaker in eigen woorden weer, jongens controleren vaker wie informatie wanneer op internet heeft gezet

De informatievaardigheid van meisjes lijkt op veel punten wat groter te zijn dan die van jongens. Meisjes gebruiken meer bronnen (en vaker boeken) voor het vinden van informatie dan jongens. Daarnaast vragen meisjes vaker aan anderen waar zij informatie kunnen vinden, schrijven zij vooraf vaker op wat zij al weten en geven zij achteraf informatie vaker in eigen woorden weer dan jongens. Jongens zeggen iets vaker de te controleren wie de informatie op internet heeft gezet. Deze verschillen gelden zowel voor het primair onderwijs als voor het vmbo.

Meer aandacht voor vaardigheden bij expliciete leerlijn op basisschool en meer aandacht voor informatiebronnen bij expliciete leerlijn op het vmbo

Op basisscholen met een leerlijn informatievaardigheden, laten leerkrachten informatievaardigheden vaker aan de orde komen dan op basisscholen zonder leerlijn. Op basisscholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden, wordt door leerkrachten vaker expliciet aandacht besteed aan informatievaardigheden.

Op vmbo-scholen met een leerlijn informatievaardigheden of een mediaplan wordt door docenten meer aandacht besteed aan het selecteren van bruikbare informatieve bronnen en het verwijzen naar bronnen. Leerlingen op vmbo-scholen waar een leerlijn informatievaardigheden wordt gehanteerd, zoeken informatie voor een werkstuk vaker op een computer of tablet en daarbij controleren ze ook vaker wie de informatie op internet heeft gezet.

Colofon

Auteur

DESAN Research Solutions: Jonneke Heesterbeek, Jannes Hartkamp

In opdracht van

Deze publicatie is mogelijk gemaakt door de samenwerking van Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek binnen het leesbevorderingsprogramma Kunst van Lezen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande toestemming van de auteurs en opdrachtgevers worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt.

Voorwoord

Sinds 2012 wordt de Monitor de Bibliotheek *op school* in het primair onderwijs uitgevoerd. In 2014 is daar de Monitor voor het voortgezet onderwijs bijgekomen en in 2015 de Monitor BoekStart in de kinderopvang. Deze monitoren worden, in opdracht van Kunst van Lezen (samenwerkingsverband tussen Stichting Lezen en de Koninklijke Bibliotheek), inhoudelijk samengesteld door onderwijsbureau Sardes en technisch uitgevoerd door onderzoeksbureau DESAN Research Solutions. Via een online rapportageportal, pdf's en een grafiekgenerator kunnen scholen en kinderopvanglocaties, gemeenten, provincies en bibliotheken hun eigen resultaten en de landelijke resultaten bekijken. Dit biedt hun de mogelijkheid om actief aan de slag te gaan met leesbevordering en informatievaardigheden. Daarnaast wordt door DESAN voor elk onderwijsniveau jaarlijks een landelijke analyse gerapporteerd die zich vooral richt op ontwikkelingen, verschillen tussen groepen leerlingen (bijvoorbeeld naar geslacht en leerjaar) en verbanden tussen leesbevorderingsactiviteiten en leesplezier en leesgedrag van leerlingen. (Mede vanwege de gevolgen van de coronacrisis is in 2021 alleen een landelijke rapportage voor BoekStart gepubliceerd.)

De vragenlijsten voor het primair onderwijs en voortgezet onderwijs bevatten specifieke vragen over informatievaardigheden. Sinds 2016 wordt hiervoor, in opdracht van de Koninklijke Bibliotheek, ook een landelijke analyse uitgevoerd. De resultaten van die analyse worden in dit rapport beschreven.

Amsterdam, juli 2021

Jonneke Heesterbeek
Jannes Hartkamp
DESAN Research Solutions

Inhoudsopgave

Monitor de Bibliotheek <i>op school</i> Landelijke analyse informatievaardigheden	1
Voorwoord	3
Inhoudsopgave.....	5
1 Inleiding.....	7
1.1 Achtergrond.....	7
1.2 Methode en respons	7
1.3 Leeswijzer.....	8
Selectie.....	9
Afronding	9
Significantie.....	9
2 Basisonderwijs - ontwikkelingen	11
2.1 Ontwikkelingen leesconsulenten	11
2.2 Ontwikkelingen leerkrachten	12
2.3 Ontwikkelingen leerlingen.....	17
3 Basisonderwijs - verschillen tussen groepen leerlingen	21
3.1 Leerjaar	21
3.2 Geslacht.....	24
4 Basisonderwijs - verbanden.....	27
4.1 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten leerkrachten	27
4.2 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen.....	28
4.3 Activiteiten leerkrachten – verband met antwoorden leerlingen	29
5 VMBO - ontwikkelingen	31
5.1 Ontwikkelingen bibliotheekmedewerkers.....	31
5.2 Ontwikkelingen docenten	33
5.3 Ontwikkelingen leerlingen.....	38
6 VMBO - verschillen tussen groepen leerlingen	43
6.1 Leerjaar	43
6.2 Geslacht.....	46
7 VMBO - verbanden.....	49
7.1 Leerlijn, leesplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten docenten	49
7.2 Leerlijn, leesplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen.....	49

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

De Monitor de Bibliotheek *op school* - primair onderwijs en voortgezet onderwijs bevat een unieke schat aan data. De resultaten worden in verschillende rapportages (digitaal en in pdf) teruggekoppeld op het niveau van de deelnemende scholen, bibliotheken, gemeenten en provincies. Daarbij worden als referentie ook landelijke resultaten gepresenteerd. Bovendien worden op basis van een uitgebreide analyse van de data ook verdiepende landelijke rapportages samengesteld.

De vragenlijsten van de Monitor voor primair onderwijs en voortgezet onderwijs bevatten sinds 2014 een reeks specifieke vragen over informatievaardigheden. De monitorcoördinatoren van de bibliotheken kunnen aangeven of deze vragen voor de betreffende school moeten worden gesteld. Voor deze vragen is een verdiepende landelijke analyse uitgevoerd, voor de metingen in het primair onderwijs en vmbo vanaf 2017. De analyse richt zich onder andere op ontwikkelingen bij scholen, leerkrachten en leerlingen en op verschillen tussen bijvoorbeeld jongens en meisjes en jongere en oudere leerlingen. Bij de analyse zijn de gegevens uit verschillende vragenlijsten gecombineerd.

1.2 Methode en respons

De data waarop deze landelijke analyse is gebaseerd, zijn afkomstig uit de laatste vier metingen die DESAN Research Solutions namens Kunst van Lezen en de Koninklijke Bibliotheek in het kader van de Monitor de Bibliotheek *op school* (MdBos) in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs heeft uitgevoerd. De data worden verkregen via online vragenlijsten die door drie doelgroepen worden ingevuld: leerlingen, docenten¹ en leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers.

De monitorcoördinatoren van bibliotheken geven in de portal van de Monitor MdBos op welke scholen meedoen aan de monitor. Zij geven aan wie de bibliotheekmedewerker op de school is en nodigen deze uit om 1) een vragenlijst in te vullen en 2) aan te geven welke docenten gaan deelnemen aan het onderzoek bij de betreffende school. De bibliotheekmedewerkers en de docenten ontvangen een uitnodiging met een link naar de voor hen bestemde vragenlijst. Vervolgens ontvangt de docent of een leerlingcoördinator een link naar de vragenlijst voor de leerlingen. De docent of leerlingcoördinator zorgt er vervolgens voor dat (zo veel mogelijk) leerlingen de vragenlijst invullen.

De Monitor de Bibliotheek *op school* is vanaf de start zowel voor het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs sterk in volume gegroeid. Sinds 2017 is de deelname min of meer stabiel. In 2020 zijn de aantallen voor zowel het primair als voortgezet onderwijs lager dan normaal, omdat er op scholen en bij bibliotheken door de omstandigheden rondom corona minder tijd en gelegenheid was om de Monitor de

¹ In het primair onderwijs wordt de term leerkracht gebruikt.

Bibliotheek *op school* uit te voeren. Onderstaande tabel laat voor de afgelopen vier metingen eerst de respons per jaar per doelgroep zien en daaronder welk deel daarvan, op aangeven van de monitorcoördinator, ook de vragen over informatievaardigheden heeft gekregen (Tabel 1).

Tabel 1 Aantal deelnemers MdBos per meting, 2017 - 2020

	2017	2018	2019	2020
primair onderwijs				
Leerlingen (groep 5-8)	116.054	116.956	122.427	72.708
Docenten (groep 5-8)	7.340	7.148	7.590	5.644
Bibliotheekmedewerkers	1.506	1.533	1.493	1.223
<i>van wie Informatievaardigheden:</i>				
Leerlingen (groep 5-8)	86.138 (74%)	73.226 (63%)	78.430 (64%)	43.904 (60%)
Docenten (groep 5-8)	5.462 (74%)	4.569 (64%)	4.905 (65%)	3.543 (63%)
Bibliotheekmedewerkers	1.157 (77%)	997 (65%)	1.009 (68%)	751 (61%)
Voortgezet onderwijs				
Leerlingen	12.376	12.437	11.238	8.145
Docenten	837	777	654	626
Bibliotheekmedewerkers	59	47	51	48
<i>van wie Informatievaardigheden:</i>				
Leerlingen	9.801 (79%)	10.622 (85%)	8.167 (73%)	5.446 (67%)
Docenten	705 (84%)	686 (88%)	478 (73%)	347 (55%)
Bibliotheekmedewerkers	48 (81%)	40 (85%)	41 (80%)	32 (67%)

1.3 Leeswijzer

In dit rapport worden de resultaten van de antwoorden op de vragen over informatievaardigheden van leesconsulenten/bibliotheekmedewerkers, leerkrachten en leerlingen geanalyseerd. Hoofdstuk 2 tot en met 4 betreffen het primair onderwijs, hoofdstuk 5 tot en met 7 het vmbo. Daarbij worden in Hoofdstuk 2 ontwikkelingen besproken voor de drie doelgroepen in de afgelopen vier meetjaren. In Hoofdstuk 3 worden vergelijkingen gemaakt tussen jongens en meisjes en de opeenvolgende leerjaren in het primair onderwijs. In Hoofdstuk 4 wordt gekeken naar verbanden

tussen de gegevens van leesconsulenten (bijvoorbeeld of er een expliciete leerlijn informatievaardigheden is op school), de activiteiten van de leerkrachten en de antwoorden van de leerlingen. In Hoofdstuk 5, 6 en 7 komen vervolgens dezelfde onderwerpen voor het vmbo aan de orde.

Selectie

In de analyse zijn uitsluitend data meegenomen van de afgelopen vier metingen van scholen die deelnamen aan de vragen over informatievaardigheden, conform de opgave van de monitorcoördinator. De vragen worden in het primair onderwijs alleen gesteld voor groep 5 en hoger. Leerlingen uit lagere groepen zijn daarom overal buiten beschouwing gelaten.² In het voortgezet onderwijs zijn alleen gegevens meegenomen voor het vmbo, exclusief praktijkonderwijs. Waar een nadere selectie is gemaakt, is dit aangegeven in de tekst.

Afronding

De cijfers in dit rapport zijn ongewogen. Alle percentages zijn afgerond tot hele getallen. Dientengevolge is de som van de percentages niet altijd exact 100. Tenzij anders vermeld, zijn respondenten die een bepaalde vraag niet hebben beantwoord ('weet niet/geen antwoord') niet meegenomen in de centering.

Significantie

Bij een steekproefonderzoek als dit worden uitkomsten verkregen die slechts met inachtneming van een bepaalde waarschijnlijkheid mogen worden vertaald naar de totale populatie.

Statistiek geeft de mogelijkheid om op grond van de steekproefgrootte en de gevonden uitkomsten van het onderzoek 'betrouwbaarheidsintervallen' te berekenen. Deze geven aan tussen welke twee waarden de uitkomst in de totale populatie valt als we de steekproefuitkomst vertalen naar de totale populatie. Het betrouwbaarheidsinterval ligt altijd rond de uitkomst die in de steekproef is gevonden, met afwijkingmarges naar boven en beneden. Normaliter werkt men met '95%-betrouwbaarheidsintervallen' (ook wel: 'een significantieniveau van 95%'). Deze geven met 95% zekerheid aan tussen welke twee grenswaarden de betreffende waarde in de populatie valt. Hoe groter de steekproef, des te kleiner de afstand tussen de twee waarden. Wanneer bijvoorbeeld van 10.000 leerlingen 50,0 procent een bepaald antwoord heeft gegeven, betekent dit dat we met 95 procent zekerheid kunnen zeggen dat het werkelijke percentage in de gehele populatie leerlingen tussen 49,1 en 50,9 procent ligt (50,0% +/- 0,9%). Maar bij 50 bibliotheekmedewerker zou het betrouwbaarheidsinterval dan van 36,1 tot 63,9 procent lopen (50% +/- 13,9%).

In het rapport genoemde verschillen (tussen metingen of tussen groepen binnen een meting) zijn significant³, tenzij anders wordt vermeld. Significant betekent dat een verschil waarschijnlijk niet toevallig is, oftewel dat een verschil niet wordt veroorzaakt

² Ook de relatief kleine groepen leerlingen en docenten 'middenbouw' en 'bovenbouw' zijn buiten beschouwing gelaten.

³ $p < .05$: de waarschijnlijkheid dat een gevonden verschil toevallig is, is kleiner dan 5 procent.

door de toevallige marges ('betrouwbaarheidsintervallen') in de uitkomst bij een onderzoek onder een steekproef.

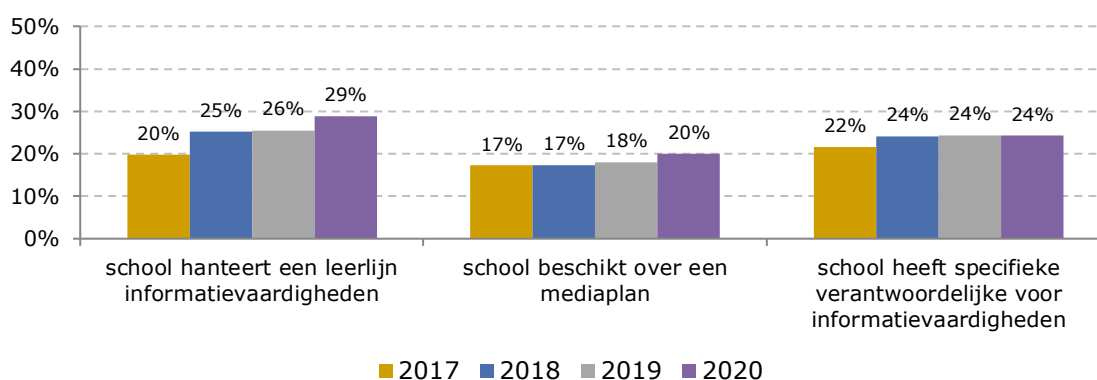
2 Primair onderwijs - ontwikkelingen

Het aantal scholen in het primair onderwijs met een leerlijn informatievaardigheden of een mediaplan is sinds 2017 toegenomen. Sinds 2018 is het aantal scholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden gelijk gebleven. Vanaf 2018 zijn leerkrachten steeds vaker opdrachten of huiswerk gaan geven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken. Ook het aantal leerkrachten dat aandacht besteed aan de kwaliteit van de gevonden informatie is toegenomen vanaf het meetjaar 2017. In 2019 lieten leerkrachten kranten en tijdschriften duidelijk vaker aan bod komen als bron dan in 2017 en 2018, maar in 2020 is dat percentage weer afgenomen. Internet op de computer of tablet en andere mensen blijven in de loop van de jaren even belangrijk als bron.

2.1 Ontwikkelingen leesconsulenten

Meer dan een kwart van de scholen hanteert, volgens de leesconsulent van de bibliotheek, een leerlijn informatievaardigheden, met expliciete doelen voor verschillende jaargroepen (29%). Dit percentage is iets (maar niet significant) hoger dan in 2019 (26%). Daarnaast beschikt een vijfde van de scholen over een mediaplan (20%), een kleine stijging sinds 2017 (17%). Net als in eerdere meetjaren is op bijna een kwart van de scholen iemand specifiek verantwoordelijk voor het onderwerp informatievaardigheden (24%) (Grafiek 1).⁴

Grafiek 1 Ontwikkelingen leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden⁵

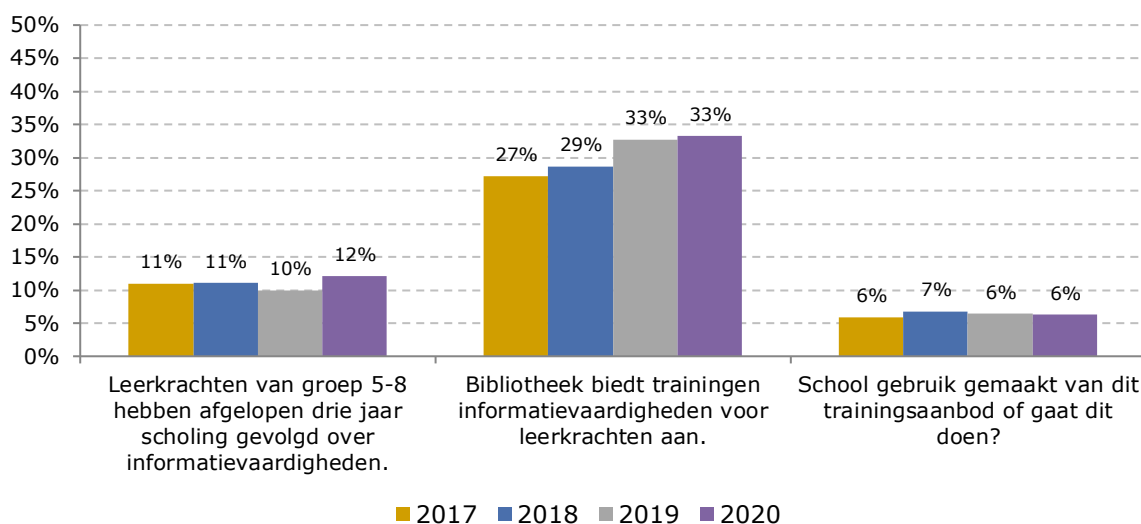
In 2020 hadden leerkrachten van groep 5 en hoger op 12 procent van de scholen binnen de afgelopen drie jaar scholing gevolgd over informatievaardigheden, 2 procent meer dan in 2019. Het percentage scholen waar bibliotheken trainingen

⁴ Verschillen in de resultaten zijn bij leesconsulenten minder snel significant dan bij leerkrachten en leerlingen, omdat het aantal respondenten bij leesconsulenten veel lager is (zie Tabel 1).

⁵ In elke meting kan ca. 10% van de leesconsulenten de vraag of de school een leerlijn informatievaardigheden hanteert niet beantwoorden. Deze 'missings' tellen niet mee in de percentering. Bij de vraag of de school beschikt over een informatievaardighedenplan of mediaplan, werd voor 2017 alleen naar een mediaplan gevraagd.

informatievaardigheden voor leerkrachten aanbieden is in 2020 hetzelfde als in 2019 (33%). Het percentage scholen dat gebruikmaakt of wil gaan maken van een trainingsaanbod (6% in 2020) is stabiel (Grafiek 2).

Grafiek 2 Ontwikkeling scholing leerkrachten in informatievaardigheden⁶

Minder dan de helft van de leesconsulenten (44%) op scholen met een schoolbibliotheek antwoordt in 2019 en 2020 bevestigend op de vraag 'Is het aandeel informatieve boeken in de schoolcollectie voor groep 5-8 ten minste 30% van de totale collectie?'. In 2018 was dit percentage 46 procent.

Bij minder dan de helft van de scholen voldoet het aandeel informatieve boeken in de schoolcollectie voor groep 5 tot en met 8 aan de norm van ten minste 30 procent van de totale collectie (44%). In 2019 was dit percentage hetzelfde, in 2018 iets hoger (46de

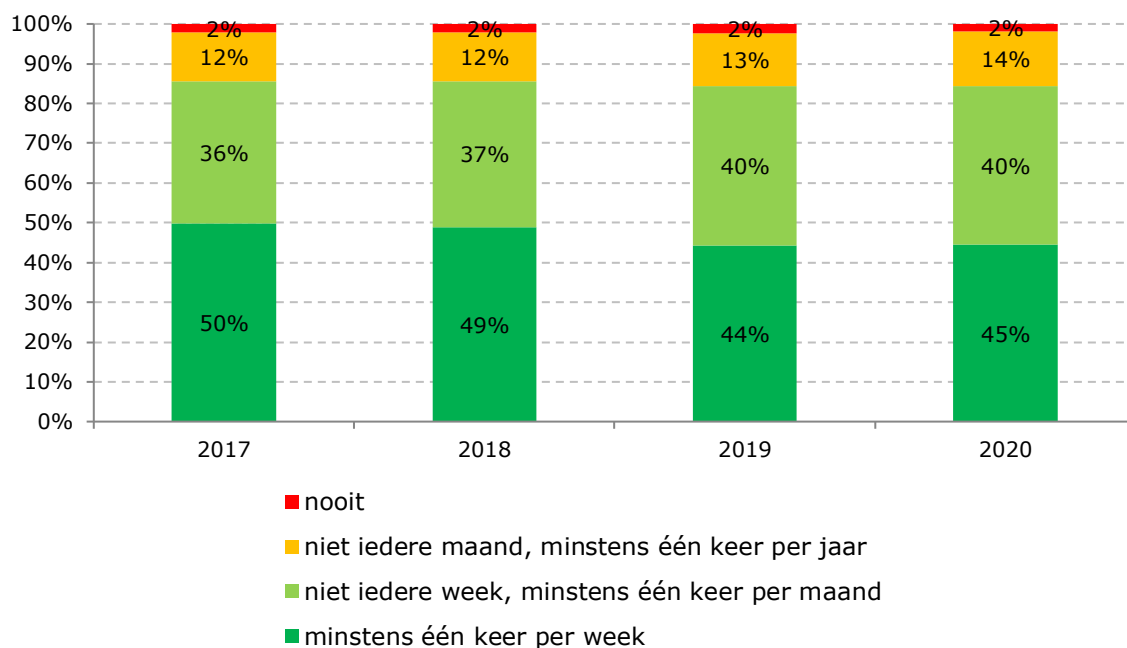
2.2 Ontwikkelingen leerkrachten⁷

Van de leerkrachten van groep 5-8 in het primair onderwijs gaf ongeveer de helft in 2017 en 2018 minstens een keer per week expliciet aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden. Dit percentage is in 2019 en 2020 gedaald tot ongeveer 45 procent (Grafiek 3).

⁶ Op de vraag 'Hebben de leerkrachten van groep 5-8 recent (niet langer dan drie jaar geleden) scholing gevolgd over informatievaardigheden?' zegt in 2020 12% van de leesconsulenten 'ja', 52% 'nee' en 35% 'weet ik niet'. Het werkelijke percentage 'ja' zal dus iets hoger liggen. 'Weet niet' is hier wel meegenomen in de percentering. Bij de vraag of de school gebruik heeft gemaakt van het aanbod van de bibliotheek in trainingen, is het antwoord op 'nee' gezet als de bibliotheek het niet aanbiedt. Van de scholen die het aangeboden krijgen, maakte in 2020 ongeveer 19 procent er gebruik van.

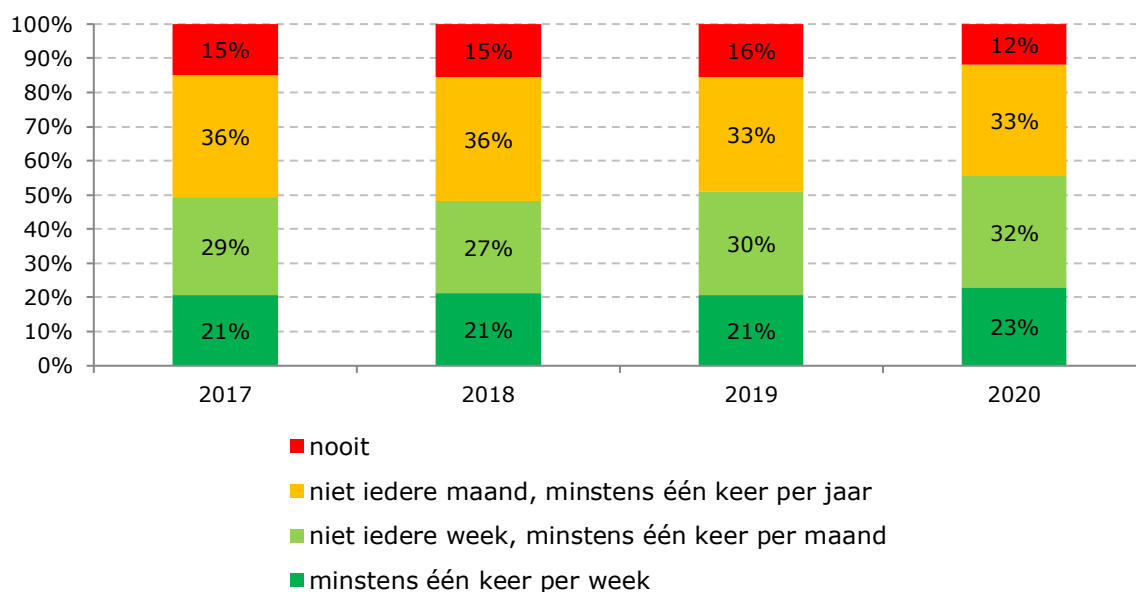
⁷ Bij de leerkrachten primair onderwijs die de vragen over informatievaardigheden hebben gekregen, is de verdeling over de leerjaren in de opeenvolgende metingen zeer gelijkmatig en stabiel: bij elke meting telt elk van de groepen 5 tot en met 8 vrijwel exact een kwart van de leerkrachten (24% tot 26%). Ontwikkelingen in de resultaten kunnen hierdoor dus niet worden vertekend.

Grafiek 3 "Hoe vaak geef je aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden?"

De frequentie waarmee leerkrachten opdrachten of huiswerk geven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken, is de afgelopen twee jaar gestegen. In 2020 zegt 55 procent van de leraren dit minstens eens per maand te doen (in 2017 50%) en 12 procent nooit (in 2017 15%) (Grafiek 4).

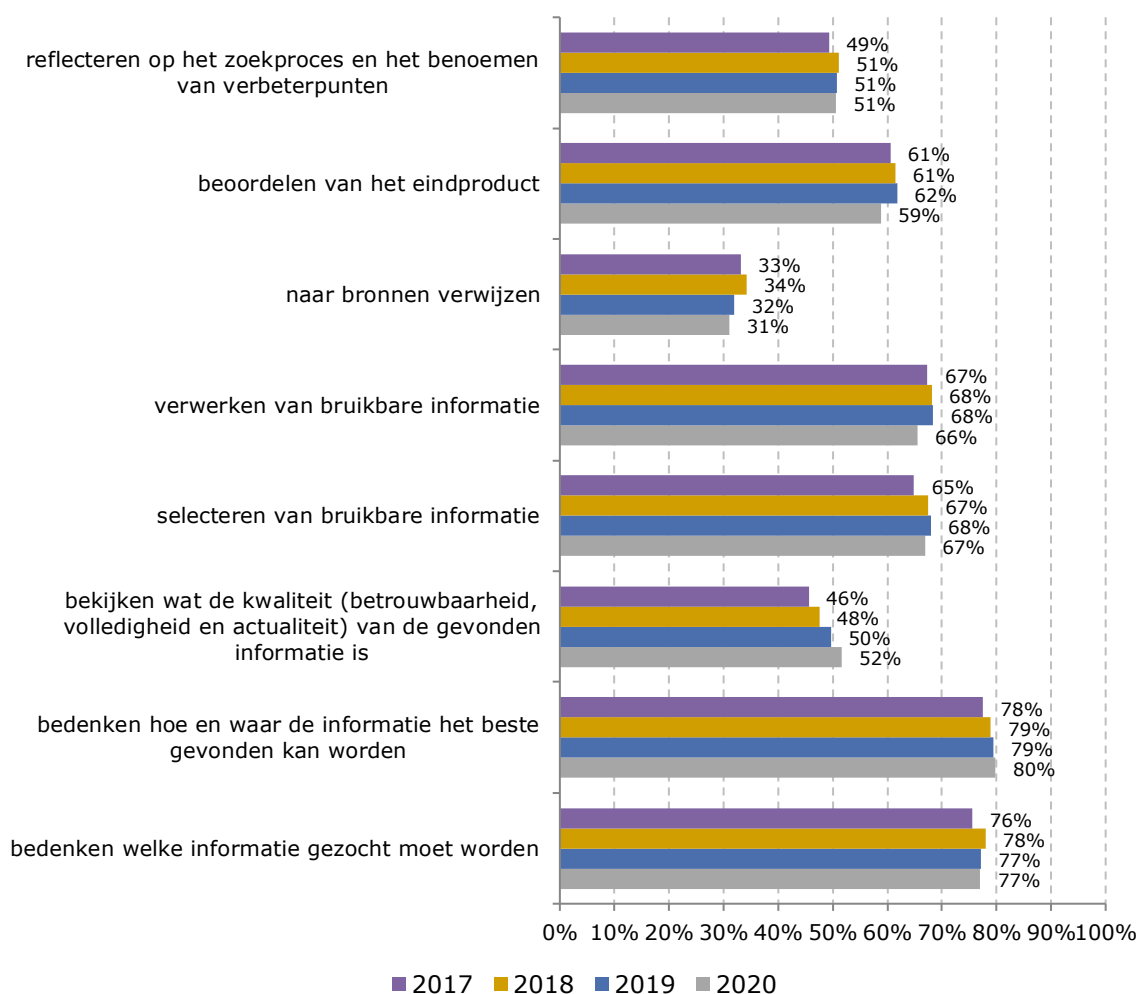
Grafiek 4 "Hoe vaak geef je opdrachten of huiswerk waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken?"

Kijken we naar de afgelopen vier jaar, dan is vooral een stijging te zien in het 'bekijken' wat de kwaliteit (betrouwbaarheid, volledigheid en actualiteit) van de gevonden

informatie is' (52% doet dit vaak of altijd in 2020 versus 46% in 2017). Daarnaast neemt ook de aandacht voor het bedenken hoe en waar de informatie het beste gevonden kan worden iets toe (80% doet dit vaak of altijd in 2020 versus 78% in 2017). Aan het beoordelen van het eindproduct (59%) en aan het verwerken van bruikbare informatie (66%) wordt in 2020 minder aandacht gegeven dan in 2019 (62% en 68%) (Grafiek 5).

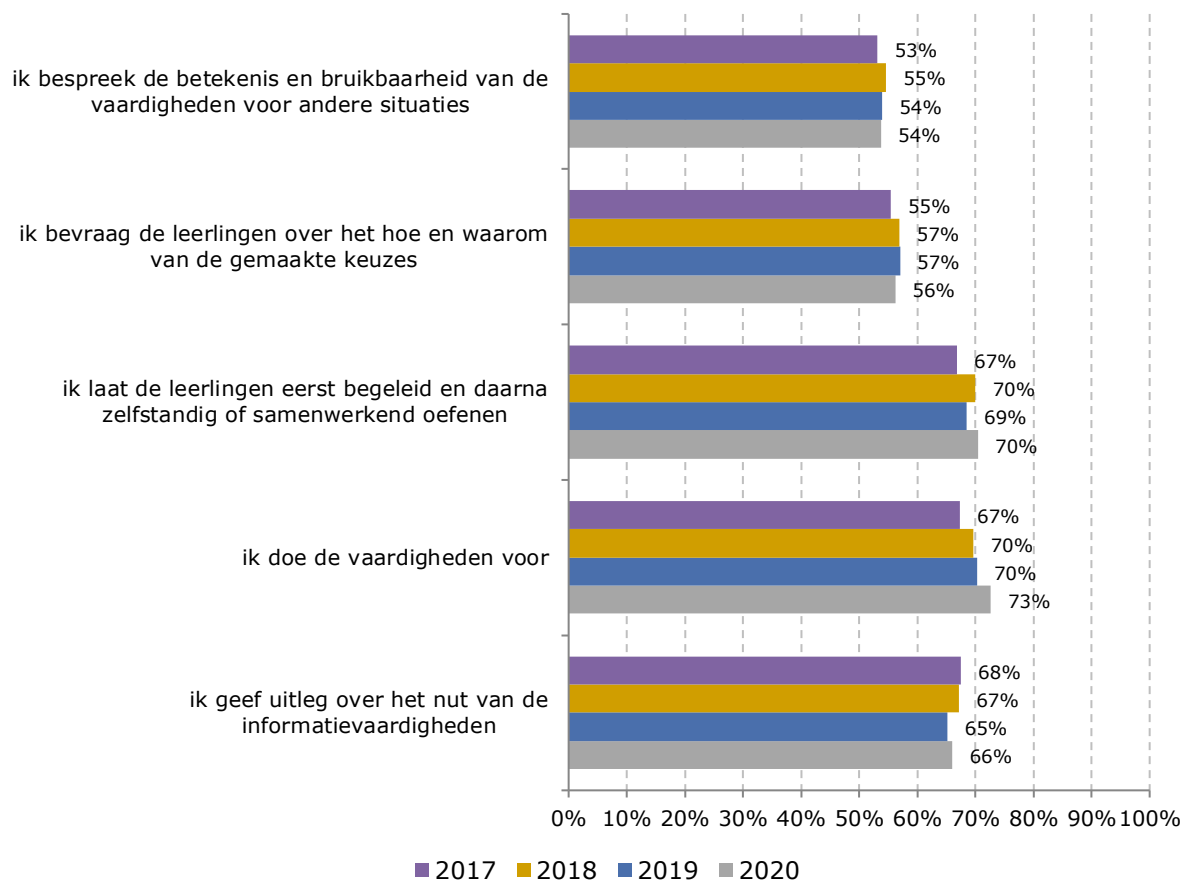
Grafiek 5 "Als je expliciet aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke vaardigheden laat je dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)⁸

Het percentage leerkrachten dat bepaalde didactische middelen inzet bij aandacht voor informatievaardigheden, schommelt in de afgelopen vier jaar. Alleen het voordoen van vaardigheden wordt door steeds meer leerkrachten gedaan. In 2017 werd dit nog door 67 procent van de leerkrachten gedaan in 2020 door 73 procent (Grafiek 6).

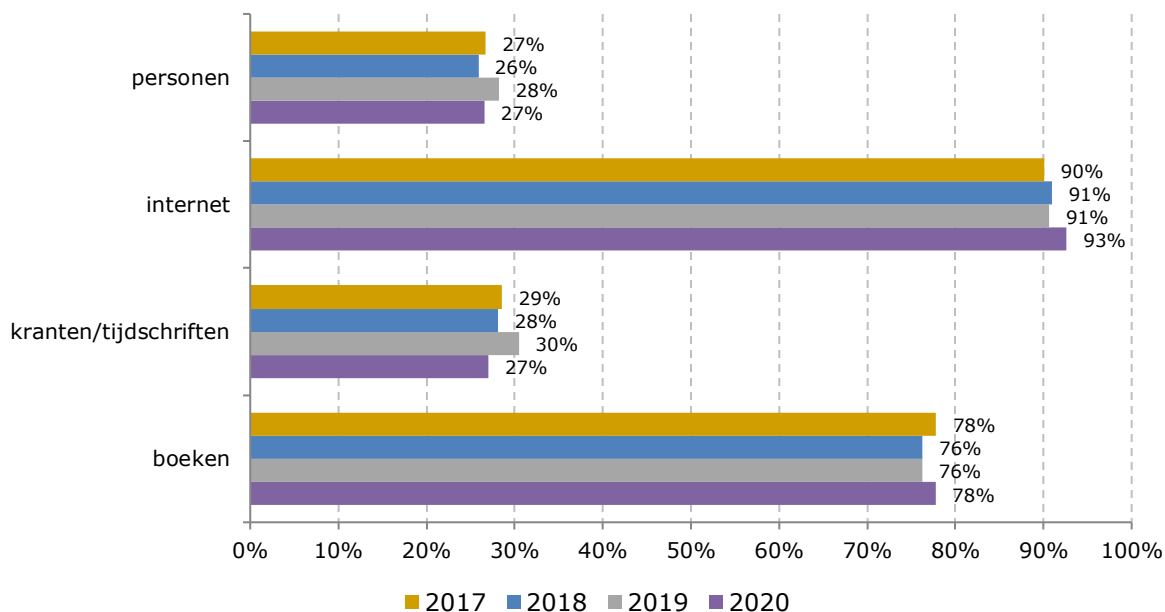
⁸ Leerkrachten die eerder aangaven dat zij nooit expliciet aandacht geven aan informatievaardigheden (2%-3%) hebben deze vragen niet gekregen en zijn buiten beschouwing gelaten. De percentages 'vaak/altijd' zouden maximaal een paar procent lager liggen als deze waren meegenomen in de percentering. Dit geldt ook voor Grafiek 6 en Grafiek 7.

Grafiek 6 "Als je aandacht geeft aan informatievaardigheden, hoe pak je dat dan didactisch aan?" (% vaak/altijd)

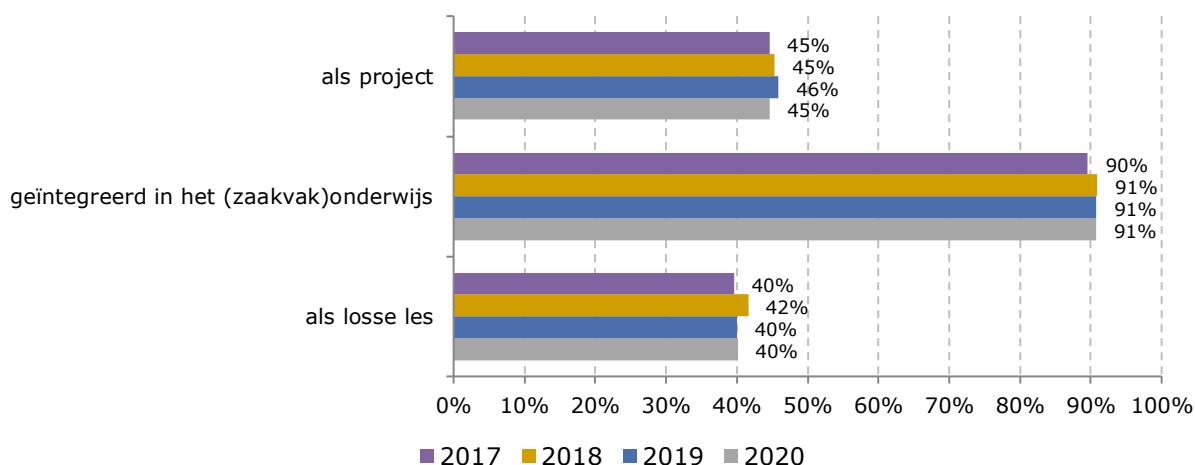
Als bronnen bij informatievaardigheden laten leerkrachten internet steeds vaker aan bod komen (93% in 2019 tegen 90% in 2017). Bij de overige bronnen (kranten en tijdschriften, boeken en personen is er de laatste vier jaar geen duidelijke ontwikkeling te zien (Grafiek 7).

Grafiek 7 "Als je aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke bronnen laat je dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)

De manier waarop informatievaardigheden aan bod komen in het lesprogramma van docenten, is de afgelopen vier jaar redelijk stabiel gebleven. Informatievaardigheden komen verreweg het meest geïntegreerd in het zaakvakonderwijs aan bod (90%-91%). Het percentage leerkrachten dat informatievaardigheden als project of als losse les aan bod laat komen, ligt sinds 2017 rond de 45 respectievelijk 40 procent (Grafiek 8).

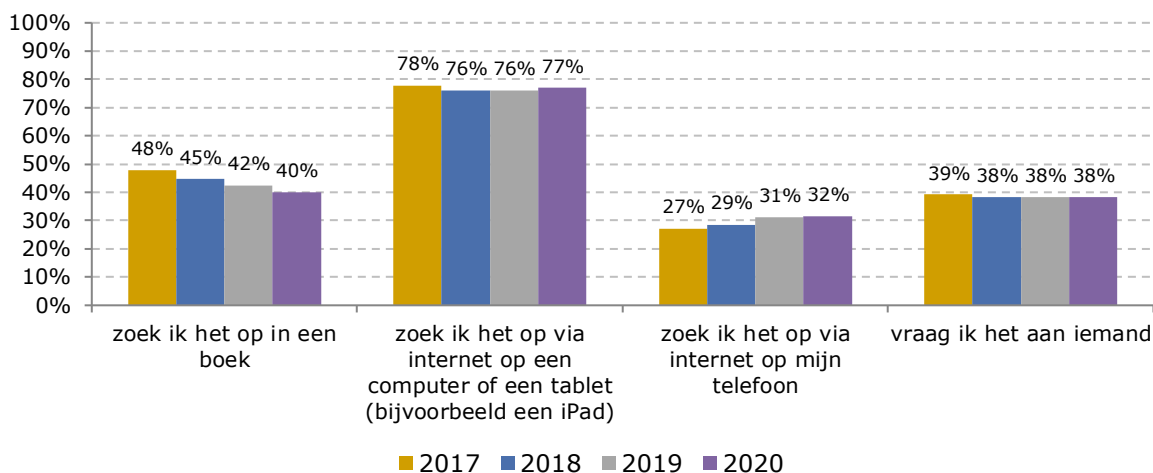
Grafiek 8 "Op welke manier komen informatievaardigheden aan bod in je lesprogramma?" (% ja)

2.3 Ontwikkelingen leerlingen⁹

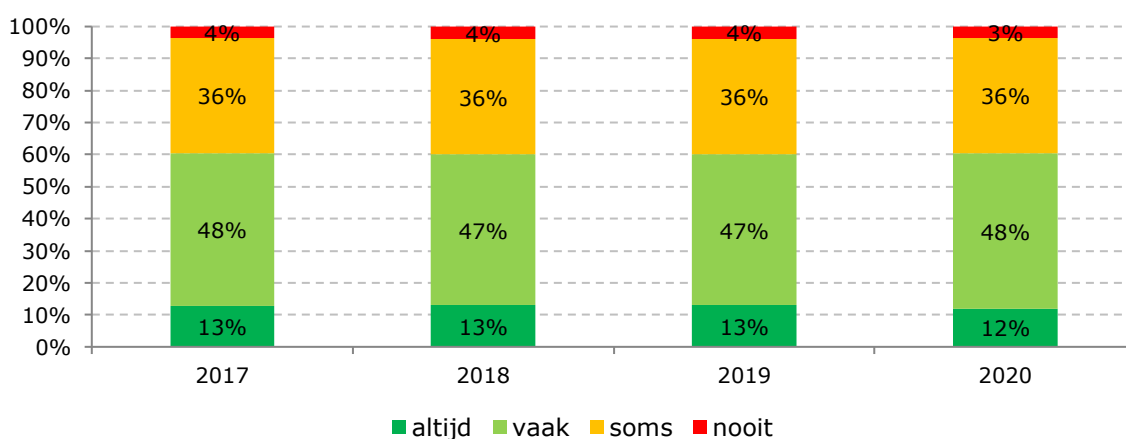
Voor leerlingen in groep 5-8 van de basisschool zijn boeken de afgelopen vier jaar een steeds minder gangbare bron van informatie geworden en het internet, via de smartphone, juist een steeds vaker geraadpleegde bron. Veruit de meeste leerlingen zoeken informatie op internet via een computer of tablet (77%). Dat percentage is de afgelopen jaren vrijwel gelijk gebleven (Grafiek 9).

Grafiek 9 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'

Bijna twee derde van de leerlingen (60%) zegt dat het altijd of vaak lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken voor een werkstuk, presentatie of opdracht. Dit percentage is al 3 jaar precies gelijk gebleven (Grafiek 10).

Grafiek 10 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?'

⁹ Net als bij de leerkrachten, is ook bij de leerlingen de verdeling van leerlingen over de groepen 5 tot en met 8 in de opeenvolgende metingen zeer stabiel: steeds 24 tot 26 procent in elke groep. Ook zijn jongens en meisjes in alle metingen vrijwel exact gelijk verdeeld (afgerond 50 procent elk). Eventuele verschillen in resultaten tussen metingen kunnen dus niet worden veroorzaakt door een veranderende samenstelling van de steekproef qua leeftijd of geslacht.

Als leerlingen de informatie die ze zoeken niet kunnen vinden, vraagt de grootste groep leerlingen vaak of altijd aan ouders waar ze informatie kunnen vinden (43%). Aan de juf of meester (28%), een klasgenoot (20%), iemand van de bibliotheek (18%) of een deskundige (10%) wordt het minder vaak informatie gevraagd. De meester of juf en de klasgenoot worden steeds vaker genoemd, iemand van de bibliotheek minder vaak (Tabel 2).

Tabel 2 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' (% vaak/altijd)

	2017	2018	2019	2020
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	43%	42%	42%	43%
vraag ik aan de meester of de juf waar ik informatie kan vinden	23%	26%	26%	28%
vraag ik aan klasgenoot waar ik informatie kan vinden	16%	17%	18%	20%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	21%	22%	20%	18%
vraag ik aan een deskundige (iemand die veel over het onderwerp weet) waar ik informatie kan vinden	9%	10%	10%	10%

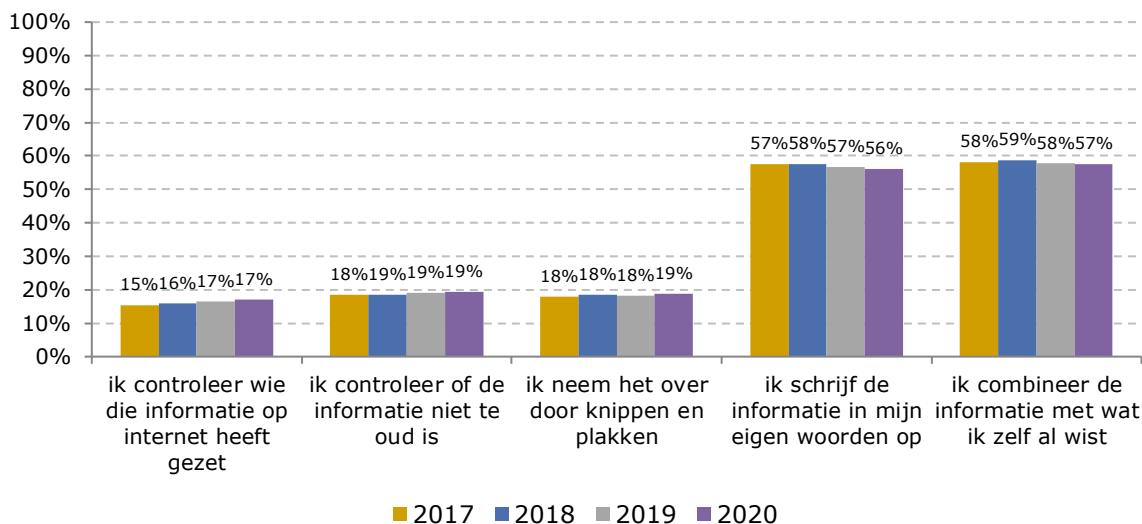
Iets meer dan de helft van de leerlingen gebruikt altijd of vaak meer dan één zoekwoord in Google (56%), meer dan in 2017 en 2018 (52%). De helft van de leerlingen schrijft eerst op wat men zelf al weet voor men gaat zoeken (50%). Minder dan de helft (44%) zoekt, als ze informatie hebben gevonden, verder om meer informatie te vinden of bedenkt voor het zoeken naar informatie waar de informatie het beste gevonden kan worden. Een vijfde maakt eerst een lijstje woorden die helpen bij het zoeken (19%). Met uitzondering van de toename van meerdere zoekwoorden is de *manier* waarop men informatie zoekt voor een werkstuk (ongeacht het medium) de afgelopen vier jaar nauwelijks veranderd (Tabel 3).

Tabel 3 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd)

	2017	2018	2019	2020
als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan één zoekwoord in	52%	52%	55%	56%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	52%	51%	50%	50%
als ik informatie heb gevonden (bijvoorbeeld in een boek of op een website), kijk ik ook nog in andere boeken of websites	47%	46%	46%	44%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	46%	46%	45%	44%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	20%	21%	19%	19%

Er zijn ook geen grote veranderingen te zien in de manieren waarop leerlingen hun informatie verwerken. Het opschrijven van informatie in eigen woorden lijkt in de afgelopen vier jaar geleidelijk iets af te nemen (Grafiek 11).

Grafiek 11 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd)

In 2017 zei twee derde van de leerlingen (67%) bij de stelling *'Als ik mijn werkstuk, presentatie of opdracht bijna af heb controleer ik nog een keer of ik het werk goed gedaan heb'* dat zij dit altijd of vaak doen. In de periode van 2018 tot 2020 is dit geleidelijk afgenomen tot 64 procent.

3 Primair onderwijs - verschillen tussen groepen leerlingen

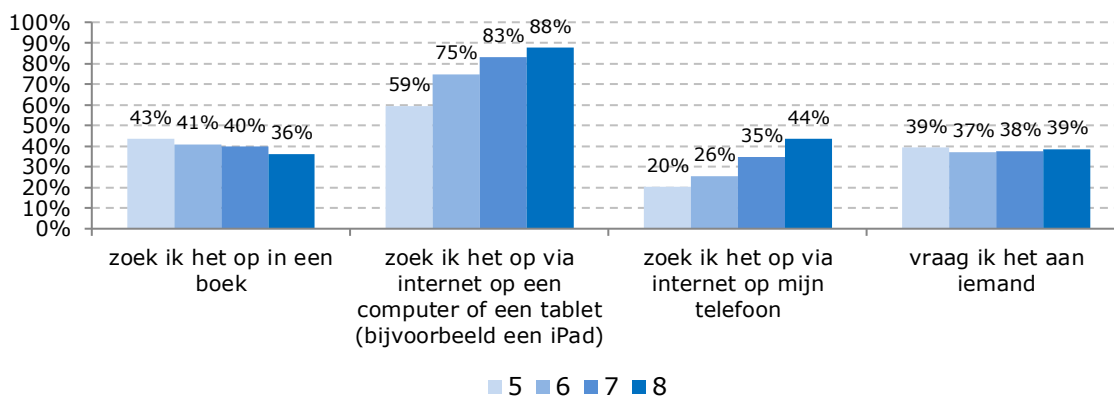
In hogere leerjaren zoeken leerlingen informatie veel vaker op internet en minder vaak in boeken dan in lagere leerjaren, zo blijkt uit een analyse van de meting over 2020. Het aantal leerlingen dat de gezochte informatie vaak of altijd zegt te vinden, neemt toe van 48 procent in leerjaar 5 tot 73 procent in leerjaar 8. In hogere jaren worden leerlingen ook vaardiger. Ze zoeken bijvoorbeeld vaker met meerdere zoektermen, zoeken verder als ze informatie hebben gevonden en schrijven informatie ook vaker in eigen woorden op.

De informatievaardigheid van meisjes lijkt op veel punten groter dan die van jongens. Meisjes zoeken informatie vaker dan jongens in een boek of door het iemand te vragen (en ongeveer even vaak op internet). Meisjes vragen vaker hulp van anderen als ze informatie niet kunnen vinden, schrijven vaker eerst op wat ze zelf al weten, kijken vaker in meer dan één bron, geven informatie vaker in eigen woorden weer, combineren nieuwe informatie vaker met wat ze al wisten en kijken hun werk vaker nog even na. Wel zeggen jongens iets vaker dat het vaak of altijd lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken.

3.1 Leerjaar¹⁰

Het percentage leerlingen dat informatie op internet zoekt via een computer of tablet of met een smartphone, neemt sterk toe in hogere leerjaren. Het percentage leerlingen dat een boek raadpleegt, neemt in hogere leerjaren af (Grafiek 12).

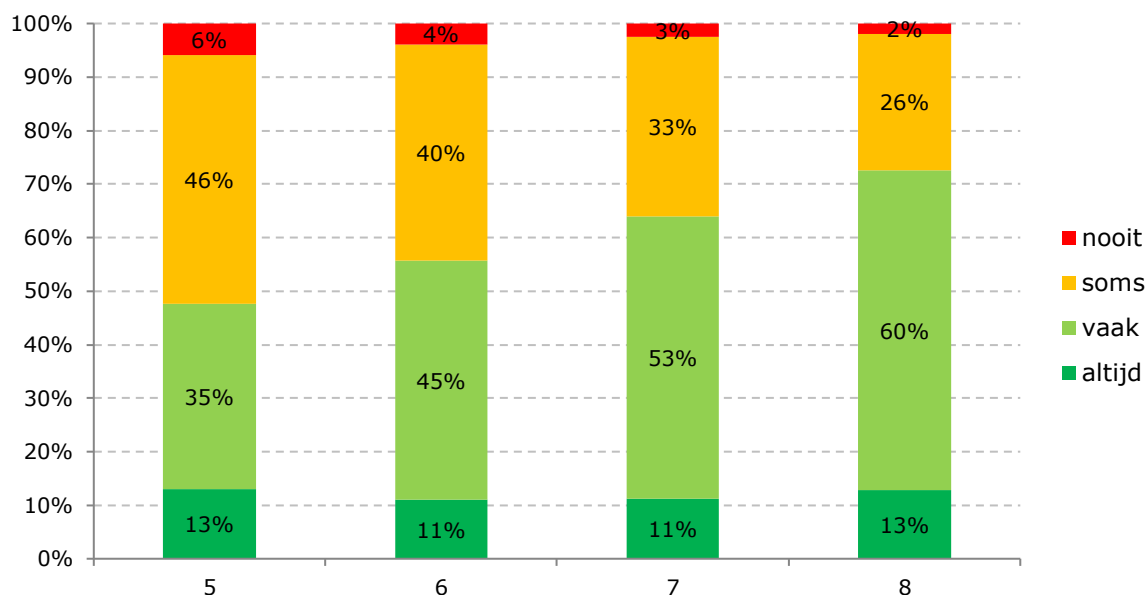
Grafiek 12 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'
naar leerjaar

¹⁰ Alle gegevens in dit hoofdstuk hebben betrekking op basisschoolleerlingen in leerjaar 5 tot en met 8 in de meting over 2020.

In leerjaar 5 zegt ongeveer de helft van de leerlingen (48%) dat het vaak of altijd lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken. Dit neemt gestaag toe tot bijna drie kwart (73%) in leerjaar 8 (Grafiek 13).

Grafiek 13 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar leerjaar

Als leerlingen de informatie die ze zoeken niet kunnen vinden, vragen ze in leerjaar 6, 7 en 8 vaker aan ouders waar ze de informatie kunnen vinden (43%-46%) dan in leerjaar 5 (39%). In lagere leerjaren wendt men zich iets vaker tot een deskundige of iemand van de bibliotheek dan in hogere leerjaren (Tabel 4).

Tabel 4 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar leerjaar (% vaak/altijd)

	5	6	7	8
vraag ik aan de meester of de juf waar ik informatie kan vinden	28%	29%	28%	28%
vraag ik aan mijn vader of moeder waar ik informatie kan vinden	39%	43%	46%	44%
vraag ik aan een leerling in mijn klas waar ik informatie kan vinden	19%	19%	20%	20%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	21%	20%	18%	14%
vraag ik aan een deskundige (iemand die veel over het onderwerp weet) waar ik informatie kan vinden	13%	11%	9%	7%

Behalve het medium verschilt ook de manier waarop men informatie zoekt voor een werkstuk per leerjaar. Eerst een lijstje met woorden maken dat helpt bij het zoeken, doen leerlingen in leerjaar 5 en 6 iets vaker (20%) dan in leerjaar 8 (17%). De andere hulpmiddelen of controles worden in hogere leerjaren over het algemeen veel vaker

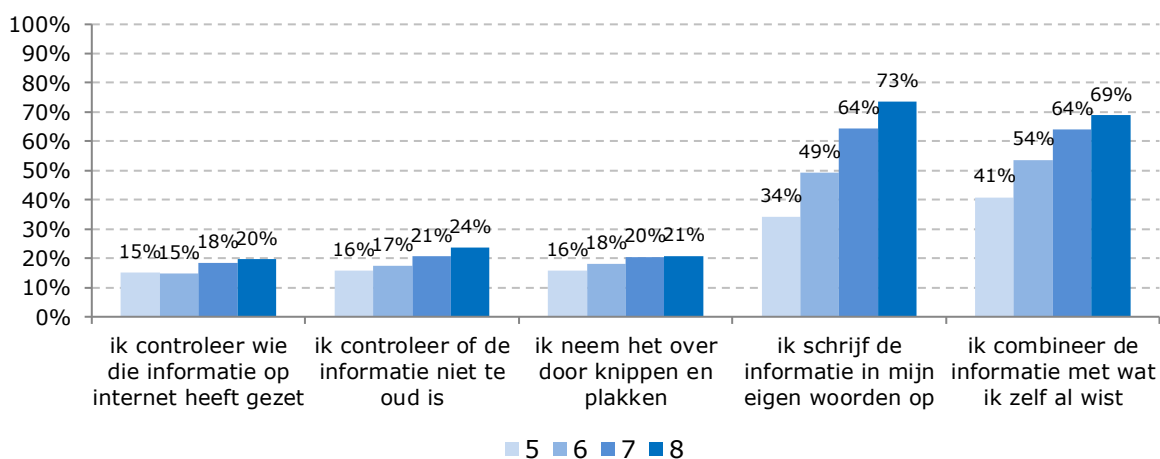
gebruikt. Zoeken op internet met meer dan één zoekwoord, doet in leerjaar 5 bijvoorbeeld minder dan de helft van de leerlingen vaak of altijd (43%), in leerjaar 8 is dat bijna twee derde (65%). Bij het zoeken in andere bronnen en het opschrijven wat de leerling zelf al weet, zijn soortgelijke ontwikkelingen te zien. Het percentage leerlingen dat bedenkt waar de informatie het best gevonden kan worden, is in groep 6, 7 en 8 ook hoger dan in groep 5 (Tabel 5).

Tabel 5 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

	5	6	7	8
als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan één zoekwoord in	43%	53%	62%	65%
als ik informatie heb gevonden (bijvoorbeeld in een boek of op een website), kijk ik ook nog in andere boeken of websites	29%	40%	50%	55%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	38%	48%	55%	55%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	20%	20%	19%	17%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	38%	45%	47%	44%

In hogere leerjaren schrijven leerlingen de informatie die ze voor een werkstuk of opdracht hebben gevonden, veel vaker in eigen woorden op en combineren ze het vaker met wat ze al wisten. Ook het controleren hoe oud de informatie is, het overnemen door knippen en plakken en het controleren wie informatie op internet heeft gezet, wordt in hogere leerjaren vaker gedaan dan in de lagere leerjaren, al zijn de verschillen hier wat kleiner (Grafiek 14).

Grafiek 14 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

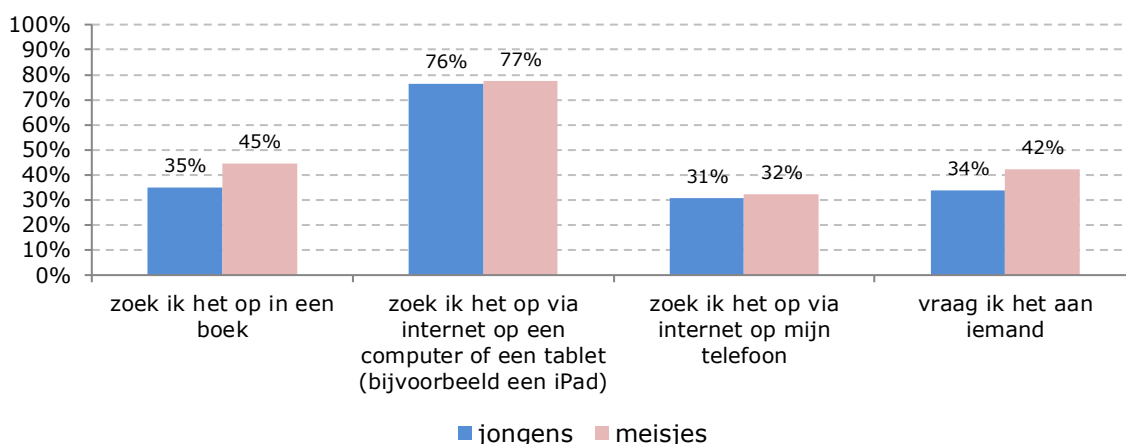

Op de vraag 'Als ik klaar ben met mijn informatie-opdracht, controleer ik nog een keer of ik mijn werk goed gedaan heb' antwoordt in leerjaar 5 ruim de helft van de leerlingen dat zij dit altijd of vaak doen (55%). Dit loopt op tot bijna drie kwart in groep 8 (71%).

3.2 Geslacht

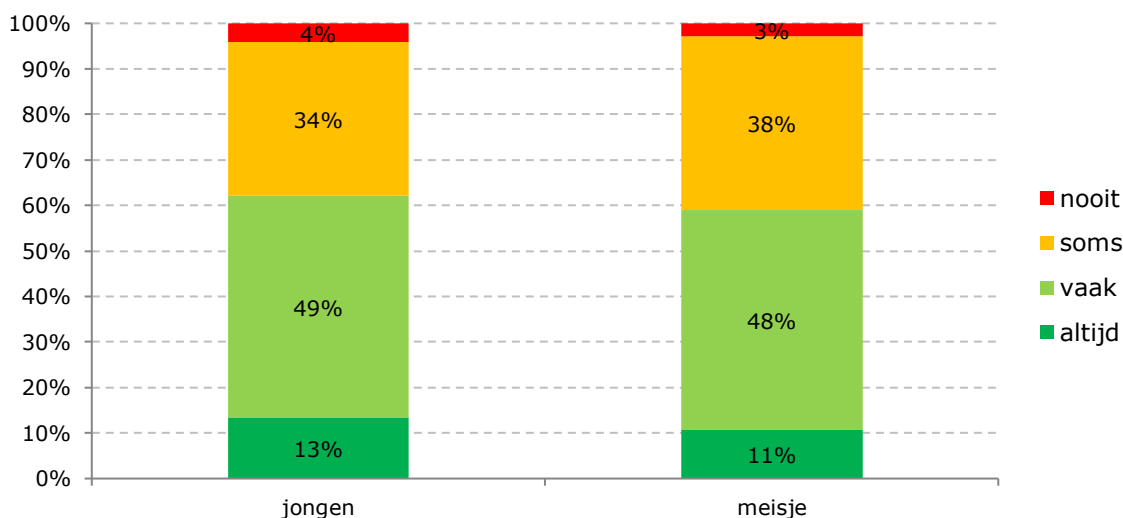
Als leerlingen informatie moeten zoeken voor bijvoorbeeld een werkstuk, zoeken jongens en meisjes het ongeveer even vaak op via internet. Meisjes zoeken het vaker op in een boek dan jongens (45% tegen 35%) en vragen het vaker aan iemand (42% tegen 34%) (Grafiek 15).

Grafiek 15 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...' naar geslacht

Van de jongens zegt een iets hoger percentage 'vaak' of 'altijd' zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken (62% tegen 59%), maar jongens zeggen ook iets vaker 'nooit' dan meisjes (4% tegen 3%) (Grafiek 16).

Grafiek 16 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar geslacht

Als ze de informatie niet kunnen vinden, vragen meisjes veel vaker hulp van ouders (47%) dan jongens (38%). Jongens wenden zich iets vaker tot een deskundige (11% tegen 9%) (Tabel 6).

Tabel 6 *'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...'* naar geslacht (% vaak/altijd)

	jongens	meisjes
vraag ik aan mijn vader of moeder waar ik informatie kan vinden	38%	47%
vraag ik aan de meester of de juf waar ik informatie kan vinden	27%	30%
vraag ik een leerling in mijn klas waar ik informatie kan vinden	18%	21%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	18%	19%
vraag ik aan een deskundige (iemand die veel over het onderwerp weet) waar ik informatie kan vinden	11%	9%

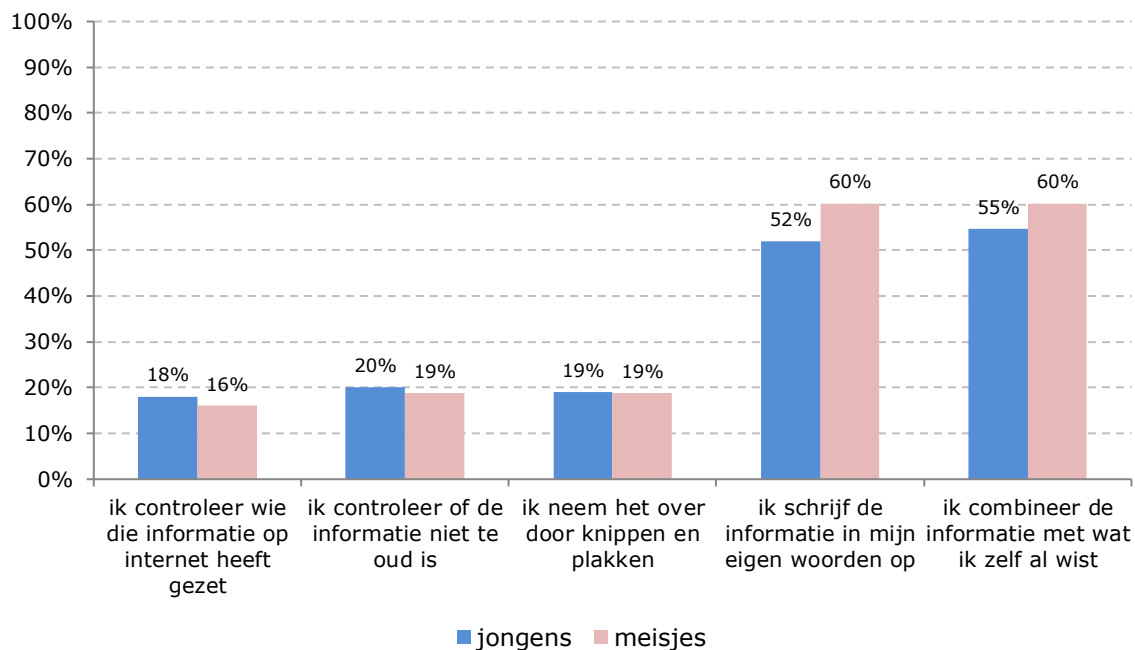
Als meisjes informatie zoeken schrijven ze vaker eerst op wat ze zelf al weten (53%), kijken ze vaak in meerdere bronnen (47%) en maken ze vaker een zoekwoordenlijstje (20%), dan jongens (46%, 41% en 17%). Zoeken met meerdere zoekwoorden en eerst bedenken waar men informatie het best kan zoeken, doen jongens en meisjes (ongeveer) even vaak (Tabel 7).

Tabel 7 *'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet'* (% vaak/altijd) – naar geslacht

	jongens	meisjes
als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan één zoekwoord in	56%	56%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	46%	53%
als ik informatie heb gevonden (bijvoorbeeld in een boek of op een website), kijk ik ook nog in andere boeken of websites	41%	47%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	44%	43%
als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	17%	20%

Meisjes geven informatie vaker in hun eigen woorden weer (60%) en combineren informatie vaker met wat ze al wisten (60%) dan jongens (52% en 55%). Jongens zeggen iets vaker te controleren wie de informatie op internet heeft gezet (18% tegen 16%) (Grafiek 17).

Grafiek 17 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar geslacht

Meisjes zeggen vaker hun werk nog even te controleren als ze bijna klaar zijn met hun opdracht (70% vaak of altijd) dan jongens (59%).

4 Primair onderwijs - verbanden

Op basisscholen met een expliciete leerlijn, laten leerkrachten informatievaardigheden vaker aan de orde komen en besteden zij meer aandacht aan het voordoen van vaardigheden. Ook op scholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden wordt door leerkrachten vaker expliciet aandacht gegeven aan informatievaardigheden, bijvoorbeeld aan het bedenken hoe en waar de informatie het beste gevonden kan worden.

Op basisscholen met een schoolbib wordt informatie vaker opgezocht in een boek en minder vaak via internet op de telefoon. Op scholen met een mediaplan zeggen leerlingen iets vaker altijd zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken dan op scholen zonder mediaplan. Ze controleren ook vaker of ze hun werk goed gedaan hebben. Op scholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden lukt het leerlingen iets vaker om altijd zonder hulp informatie te vinden die zij zoeken.

4.1 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten leerkrachten¹¹

Als de basisschool een expliciete leerlijn informatievaardigheden hanteert met expliciete doelen voor verschillende jaargroepen, besteden leerkrachten van groep 5-8 veel vaker expliciet aandacht aan informatievaardigheden (51% minstens wekelijks) dan wanneer er geen expliciete leerlijn is (41%).

Ook qua didactische aanpak zijn er verschillen: bij een expliciete leerlijn doet 76 procent van de docenten vaardigheden *vaak of altijd* voor (tegen 72% bij scholen zonder expliciete leerlijn). En als de basisschool een expliciete leerlijn hanteert, dan laten leerkrachten van groep 5-8 informatievaardigheden vaker aan bod komen in een losse les (45%) en minder vaak als project (42%) dan als er geen expliciete leerlijn is (38% en 47%).

Van de leerkrachten op scholen met een mediaplan laat 45 procent informatievaardigheden aan bod komen als losse les, terwijl dit op scholen zonder mediaplan door 38 procent van de leerkrachten wordt gedaan. Daarnaast besteden leerkrachten op scholen met een mediaplan ook meer aandacht aan boeken als informatiebron (82% vaak of altijd), dan leerkrachten op scholen zonder mediaplan (77%).

¹¹ Voor 2806 van de 3543 leerkrachten (79%) in 2020 die de antwoorden over informatievaardigheden hebben ingevuld, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de leesconsulent.

Op scholen met een specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden, wordt door leerkrachten iets vaker minstens één keer per maand expliciet aandacht gegeven aan informatievaardigheden (87%) dan op scholen zonder verantwoordelijke (83%). Daarnaast zijn er op scholen met een verantwoordelijke voor informatievaardigheden meer leerkrachten die altijd aandacht besteden bedenken hoe en waar de informatie het beste gevonden kan worden (21% tegen 17%). Verder zijn er is geen duidelijke verschillen gevonden in het gedrag van leerkrachten op scholen met specifiek verantwoordelijke zonder specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden.

Er komen ook verbanden naar voren die minder logisch lijken. Leerkrachten van scholen waar door de bibliotheek geen trainingen informatievaardigheden voor leerkrachten worden aangeboden of van scholen waar geen gebruik gemaakt is van een dergelijk aanbod, geven vaker aan dat ze aandacht besteden aan het bekijken wat de kwaliteit (betrouwbaarheid, volledigheid en actualiteit) van de gevonden informatie is (54% vaak/altijd) en dat ze leerlingen vaker bevragen over het hoe en waarom van de gemaakte keuzes (57%), dan op scholen waar wel gebruik wordt gemaakt van de trainingen informatievaardigheden (40% en 46%).

Op scholen waar het aandeel informatieve boeken niet voldoet aan de norm van ten minste 30 procent van de totale collectie, komen personen vaker aan bod als bron voor informatie (29% vaak/altijd) en komt het vaker voor dat er minstens een keer per maand opdrachten of huiswerk worden gegeven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken (56%) dan op scholen waar wel wordt voldaan aan deze norm (25% en 53%).

4.2 Leerlijn, mediaplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen¹²

Een minderheid van de leerlingen in groep 8 zit op een school met een leerlijn informatievaardigheden (30%), een mediaplan (22%) en/of een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden (27%). Het merendeel zit op een school met een schoolbib (92%). Op scholen met een schoolbib wordt vaker informatie opgezocht in een boek (37%) en minder vaak via het internet op de telefoon (43%) dan op scholen zonder schoolbib (33% en 51%). Daarnaast vragen kinderen op scholen met een schoolbib vaker aan iemand van de bibliotheek waar ze informatie kunnen vinden (45% tegen 38% soms, vaak of altijd) en minder vaak aan hun leerkracht (79% soms, vaak of altijd) of ouders (83%), dan op scholen zonder schoolbib (84% en 90%).

Leerlingen op scholen met een leerlijn informatievaardigheden zoeken iets vaker informatie op in een boek (40%) en vragen vaker aan de leerkracht waar ze informatie kunnen vinden (31% vaak/altijd), dan leerlingen op scholen zonder leerlijn (37% en 27%).

¹² Van de 72.708 leerlingen die de vragen over informatievaardigheden hebben ingevuld in de meting van 2020, konden voor 35.709 (88%) de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de leesconsulent. Om een zuivere analyse te kunnen maken, kijken we hier alleen naar leerlingen uit groep 8. Het gaat dan om 9.375 leerlingen.

Op scholen met een mediaplan lukt het om meer leerlingen *altijd* om zonder hulp de informatie te vinden die zij zoeken (14%) en minder leerlingen zoeken informatie op via internet op hun smartphone (41%), dan op scholen zonder mediaplan (12% en 44%). Daarbij controleren leerlingen op scholen met een mediaplan ook iets vaker of ze hun werk goed gedaan hebben (74% vaak/altijd), dan leerlingen op scholen zonder mediaplan (71%).

Op scholen met een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden lukt het leerlingen ook iets vaker om *altijd* zonder hulp de informatie te vinden die zij zoeken (14% tegen 12%) en zoeken zij ook iets minder vaak informatie op via internet op hun smartphone (41% tegen 45%).

Op scholen waar de leerkrachten van groep 5-8 recent (niet langer dan drie jaar geleden) scholing hebben gevolgd over informatievaardigheden, wordt er door leerlingen iets minder vaak aan leerkrachten gevraagd waar de informatie het beste gevonden kan worden (27% vaak/altijd) dan op scholen waar leerkrachten deze scholing niet recent hebben gevolgd (29%). Maar ook aan de ouders wordt er in dat geval minder vaak gevraagd waar de informatie het beste gevonden kan worden (40% tegen 45%).

4.3 Activiteiten leerkrachten – verband met antwoorden leerlingen¹³

Kijken we naar de antwoorden over informatievaardigheden van leerlingen in relatie tot de antwoorden van hun leerkrachten over hoe vaak en op welke manier ze expliciet aandacht besteden aan informatievaardigheden, dan komen er ook enkele duidelijke verschillen naar voren.

Bij leerkrachten die *soms of vaak* aandacht besteden aan het bedenken welke informatie gezocht moet worden, bedenkt (ruim) 10 procent van de leerlingen bij het zoeken van informatie voor een werkstuk *altijd* eerst waar zij het beste informatie kunnen vinden (10%-12%). Bij leerkrachten die *altijd* aandacht besteden aan het bedenken welke informatie moet worden gezocht, is dat 17 procent van de leerlingen.

Als er door leerkrachten *altijd* expliciet aandacht wordt gegeven aan het bekijken van de kwaliteit van de gevonden informatie, wordt er door leerlingen minder vaak aan de leerkracht gevraagd waar de informatie het beste gevonden kan worden (19% vaak/altijd), dan als leerkrachten hier minder *vaak of soms* expliciet aandacht aan geven (29%-31%). In dat geval wordt er door leerlingen vaker gecontroleerd wie de informatie op internet heeft gezet (28% tegen 17%-20%), maar er wordt minder vaak meer dan een zoekwoord gebruikt bij het zoeken naar informatie op het internet (57% tegen 60%-67%)

¹³ Voor 3063 van de 72.708 leerlingen (4%) die in de meting van 2020 vragen hebben beantwoord over informatievaardigheden, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de leerkrachten. Om een zuivere analyse te kunnen maken, kijken we ook hier alleen naar leerlingen uit groep 8. Het gaat dan om 799 leerlingen.

Als er door leerkrachten *vaak of altijd* expliciet aandacht wordt gegeven aan het selecteren van bruikbare informatie, dan schrijven leerlingen minder vaak eerst op wat ze zelf al weten over het onderwerp (51%-53% vaak/altijd), dan als hier door leerkrachten soms expliciet aandacht aan geven (61%).

Als leerkrachten *altijd* expliciet aandacht geven aan het reflecteren op het zoekproces en het benoemen van verbeterpunten, komt het vaker voor dat leerlingen *altijd* controleren wie de informatie op internet heeft gezet (15%) dan op scholen waar leerkrachten hier *soms of vaak* aandacht aan besteden (5%-6%). Het komt echter minder vaak voor dat ze *altijd* controleren of de informatie niet te oud is (5% tegen 6%-9%).

Bij leerkrachten die hun leerlingen *altijd* eerst begeleid en daarna zelfstandig of samenwerkend laten oefenen met informatievaardigheden, vragen leerlingen vaker aan ouders of iemand van de bibliotheek waar ze informatie moeten zoeken (52% en 26% vaak/altijd), dan leerlingen van leerkrachten die het oefenen met informatievaardigheden *vaak of soms* op deze manier aanpakken (41%-42% en 10%-12%). Daarnaast wordt de informatie in dit geval vaker in eigen woorden opgeschreven (89% tegen 74%-75%).

5 VMBO - ontwikkelingen

Volgens de opgave van de bibliotheekmedewerkers heeft ruim een kwart van de scholen in 2020 een expliciete leerlijn informatievaardigheden en een kwart heeft een mediaplan. Het percentage scholen met een leerlijn was in 2020 hoger dan in 2019 en met een mediaplan lager, maar door het lage aantal respondenten zijn dit waarschijnlijk toevallige schommelingen. Ook het percentage scholen met een aandeel van informatieve boeken in de schoolcollectie dat voldoet aan te minste 30 procent van de collectie en het percentage mediathecarissen dat activiteiten uitvoert met docenten is in 2020 hoger dan in 2019.

Van de docenten vmbo geeft in 2020 ruim twee derde minstens eens per maand expliciet aandacht aan informatievaardigheden. Docenten zijn met name meer aandacht gaan besteden aan het voordoen van vaardigheden en het bekijken wat de kwaliteit van de gevonden informatie is.

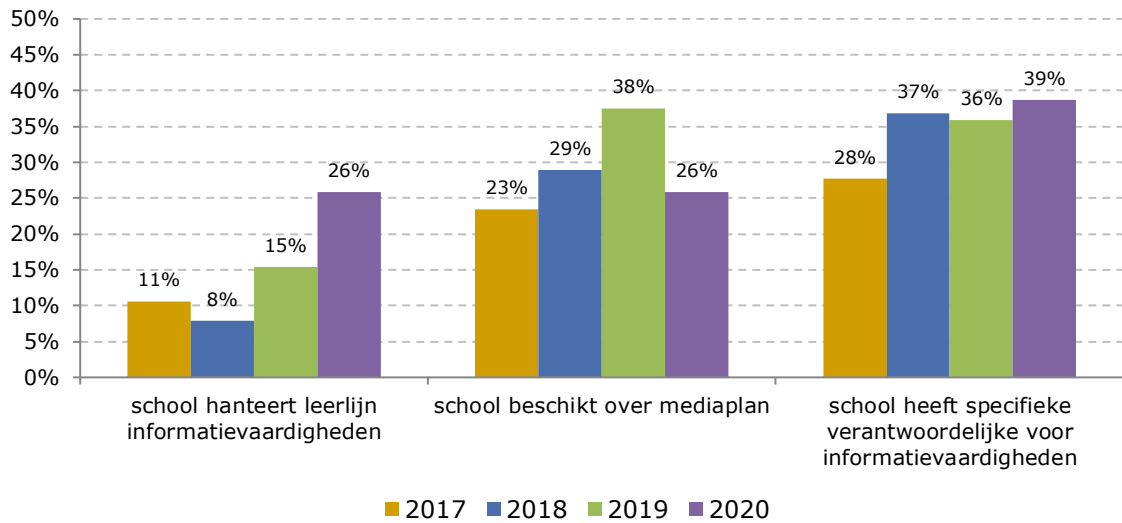
Het percentage leerlingen in het vmbo bij wie het vaak of altijd lukt om zonder hulp informatie te vinden is in 2020 met 6 procent gestegen ten opzichte van 2019.

5.1 Ontwikkelingen bibliotheekmedewerkers¹⁴

Zesentwintig procent van de vmbo-scholen hanteert in 2020, volgens de leesconsulent van de bibliotheek, een leerlijn informatievaardigheden, met expliciete doelen voor verschillende jaargroepen. Een even groot deel van de vmbo-scholen beschikt over 'een mediaplan of schoolbreed plan voor mediawijsheid en/of aanpak 21st century skills' (26%). Op een groter deel van de scholen is iemand specifiek verantwoordelijk voor het onderwerp informatievaardigheden (39%) (Grafiek 18). Vanwege het kleine aantal respondenten per meting (2017: 47, 2018: 38, 2019: 41, 2020: **) zijn de toevallige schommelingen groot en zijn verschillen niet snel significant.

¹⁴ Sinds 2018 worden de informatievaardigheidenvragen alleen gesteld aan bibliotheekmedewerkers van bibliotheken die deelnemen aan het onderwerp informatievaardigheden. In de voorgaande jaren werden de informatievaardigheidenvragen gesteld aan alle bibliotheekmedewerkers. Om data van 2018 te kunnen vergelijken met afgelopen metingen, laten we nu voor alle jaren alleen de data zien van de bibliotheekmedewerkers van bibliotheken die deelnemen aan informatievaardigheden. De percentages voor de jaren 2017 kunnen daarom verschillen van de percentages in voorgaande rapporten.

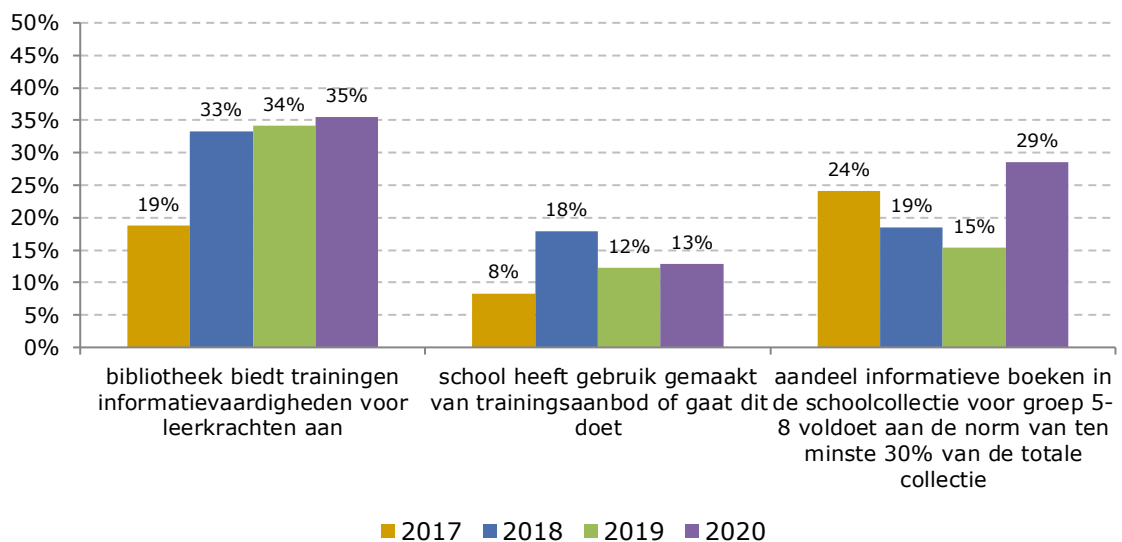
Grafiek 18 Ontwikkelingen leerlijn, mediaplan¹⁵ en verantwoordelijke informatievaardigheden

Het percentage bibliotheken dat scholen trainingen informatievaardigheden voor leerkrachten aanbiedt (35% in 2020) is hoger dan in 2017, 2018 en 2019 maar de verschillen tussen de jaren zijn niet significant. In 2020 maakte 13 procent van de scholen gebruik van dit aanbod (Grafiek 19).

Volgens 29 procent van de bibliotheekmedewerkers in de monitor voor het vo voldoet het aandeel informatieve boeken aan de norm van ten minste 30 procent van de totale collectie. Dat is meer dan in voorgaande metingen, zij het niet significant (Grafiek 19).

Grafiek 19 Ontwikkeling scholing leerkrachten in informatievaardigheden¹⁶

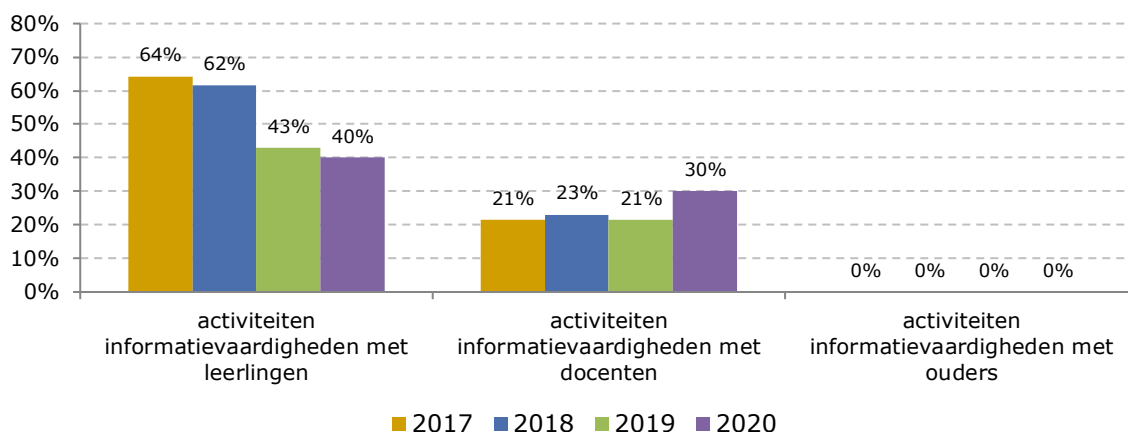

¹⁵ De vraag naar een mediaplan luidt voluit: "Kent deze school een mediaplan of een schoolbreed plan voor mediawijsheid en/of aanpak 21st century skills?"

¹⁶ Als de bibliotheek geen training aanbiedt, is de vraag of de school gebruikt heeft gemaakt van het aanbod of dat gaat doen hier automatisch op 'nee' gezet.

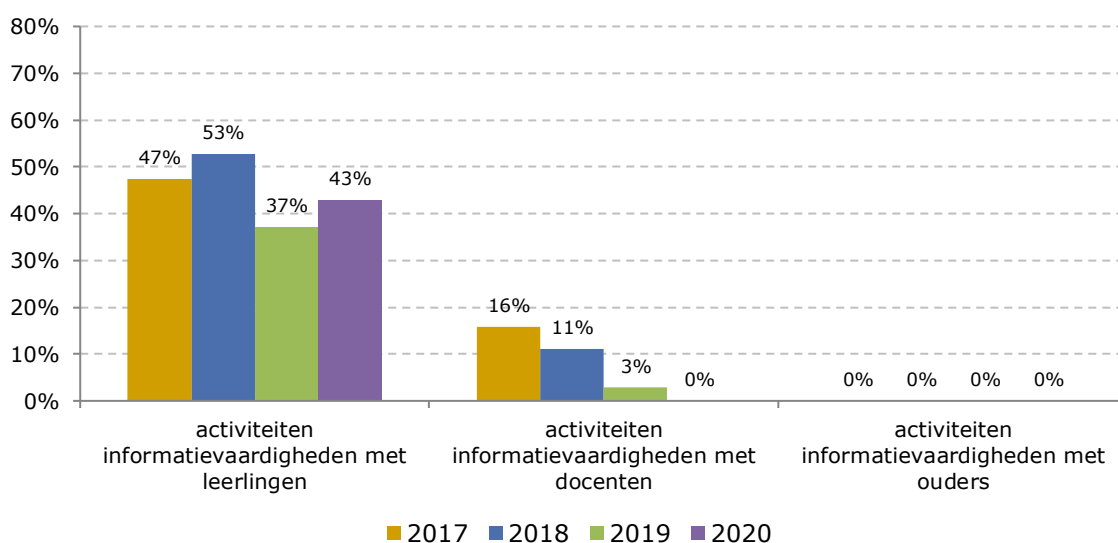
Het percentage mediathecarissen in 2020 dat activiteiten informatievaardigheden uitvoert met leerlingen (40%) is iets lager dan in 2019. Het percentage dat activiteiten informatievaardigheden uitvoert met docenten is hoger (30%) (Grafiek 20).

Grafiek 20 Activiteiten informatievaardigheden mediathecarissen

Het percentage bibliotheekmedewerkers dat activiteiten informatievaardigheden uitvoert met leerlingen is tussen 2019 en 2020 iets (niet significant) toegenomen. Het percentage bibliotheekmedewerkers dat activiteiten informatievaardigheden uitvoert met docenten is verder afgenomen, tot 0 procent in 2020. Activiteiten informatievaardigheden met ouders worden al sinds 2017 niet meer uitgevoerd door mediathecarissen of medewerkers van de openbare bibliotheek (Grafiek 21).

Grafiek 21 Activiteiten informatievaardigheden medewerkers openbare bibliotheek

5.2 Ontwikkelingen docenten

Bij de docenten vmbo¹⁷ die de vragen over informatievaardigheden hebben gekregen is Leerjaar 1 het best vertegenwoordigd in alle meetjaren (36% in 2020). Het percentage docenten dat (ook) les geeft in de theoretische leerweg, ligt vanaf 2017 tussen de 58 en 66 procent. Het percentage docenten in de Monitor dat (ook) Nederlands geeft is tussen 2017 en 2020 iets toegenomen (niet significant) (Tabel 8).

Tabel 8 Verdeling van leerkrachten naar leerjaar, leerweg en vak (Nederlands ja/nee) per meting

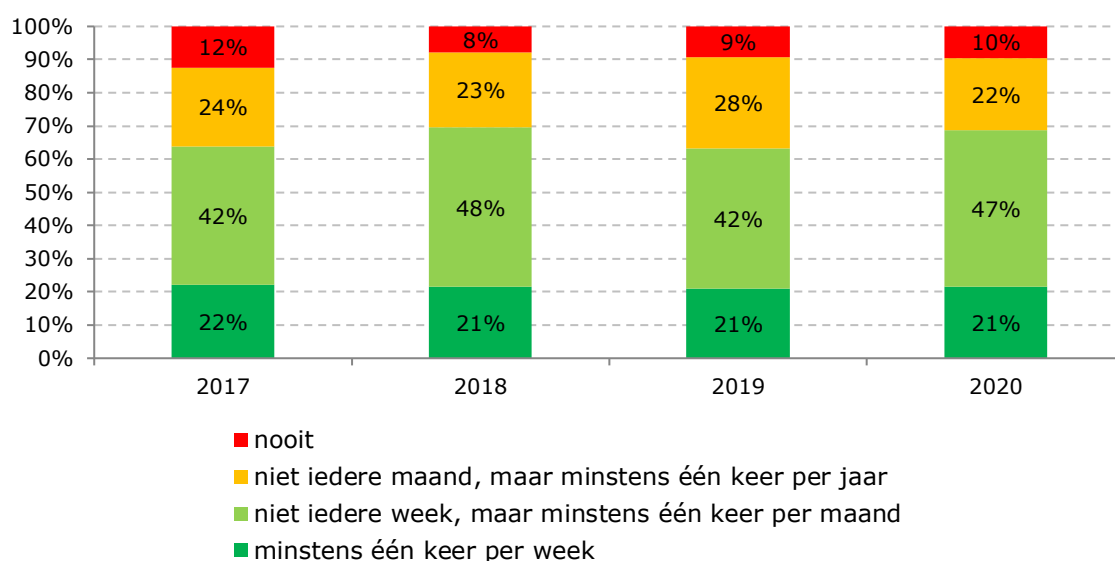
	2017	2018	2019	2020
Leerjaar 1	42%	34%	42%	36%
Leerjaar 2	26%	30%	26%	21%
Leerjaar 3	22%	22%	19%	23%
Leerjaar 4	10%	14%	13%	20%
theoretische leerweg/mavo	58%	61%	66%	63%
basisberoepsgerichte leerweg	56%	51%	42%	43%
kaderberoepsgerichte leerweg	61%	53%	48%	46%
gemengde leerweg	20%	18%	21%	21%
Nederlands	36%	42%	41%	46%
n (totaal)	679	609	444	294

In 2020 gaf 68 procent van de docenten aan dat zij minimaal één keer per maand expliciet aandacht geven aan het onderwerp informatievaardigheden, in 2017 tot 2019 lag dit percentage ook tussen de 60 en 70 procent. De verschillen tussen 2019 en 2020 zijn niet significant (Grafiek 22).¹⁸

¹⁷ In de analyse zijn uitsluitend docenten voor leerjaar 1-4 van het vmbo, exclusief praktijkonderwijs, meegenomen.

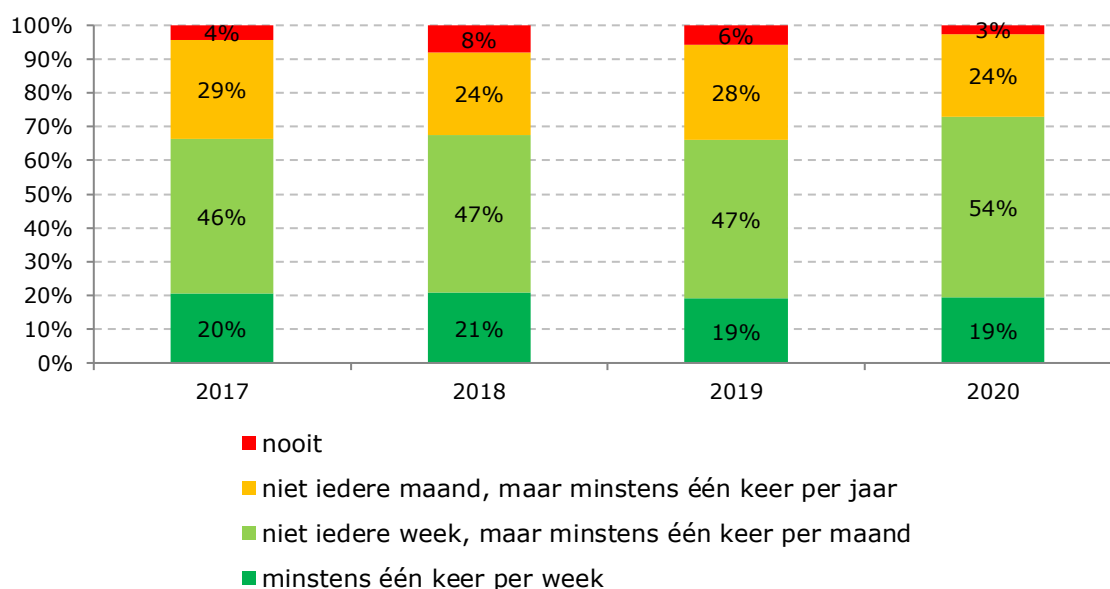
¹⁸ Als we alleen naar docenten Nederlands kijken, is het percentage docenten dat lesgeeft in leerjaar 1 en 2 (57%) iets kleiner dan in 2019 (68%) het percentage leerkrachten dat lesgeeft in leerjaar 3 en 4 is dus groter (43% tegen 32%). Verder zijn er net als bij alle docenten geen significante verschillen tussen 2019 en 2020.

Grafiek 22 "Hoe vaak geeft u expliciet aandacht aan het onderwerp informatievaardigheden?"

De frequentie waarmee docenten opdrachten of huiswerk geven waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken, is in 2020 (73%) iets hoger dan in 2017, 2018 en 2019 (66%-68%). Dit verschil is echter niet significant (Grafiek 23).

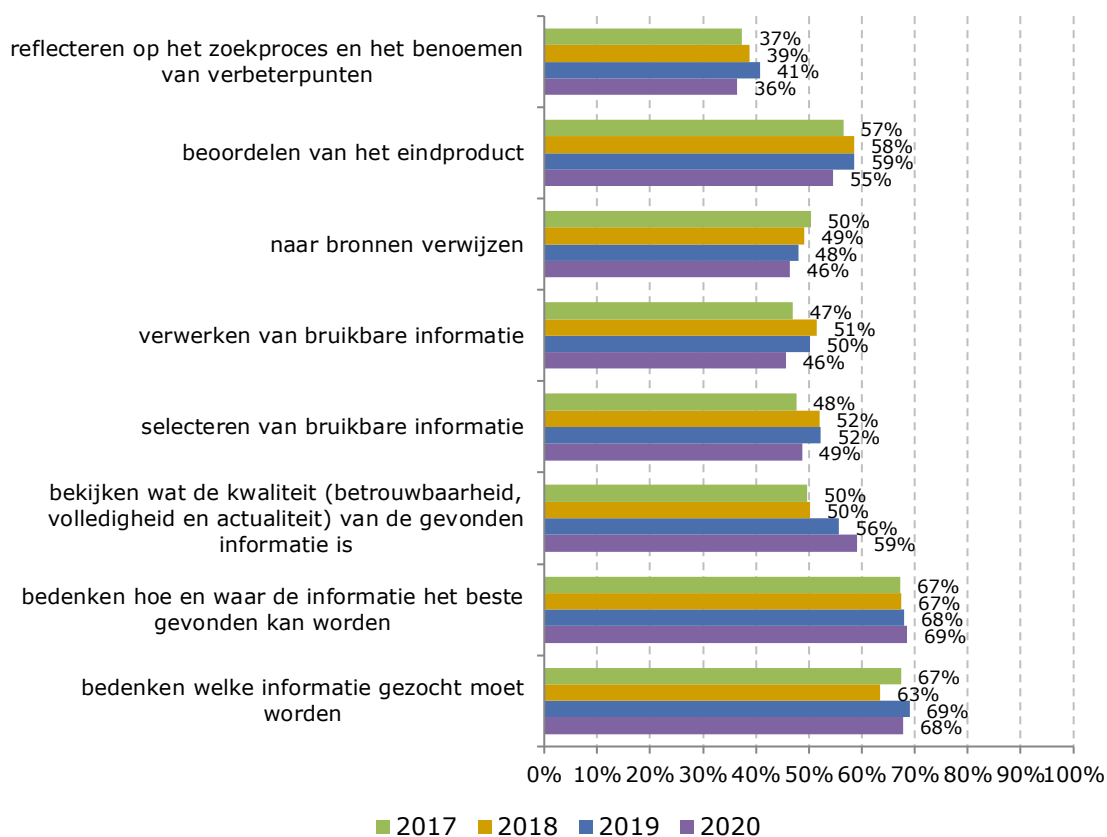
Grafiek 23 "Hoe vaak geeft u opdrachten of huiswerk waarbij leerlingen informatievaardigheden moeten gebruiken?"

Leerkrachten laten in 2020 ongeveer dezelfde vaardigheden aan bod komen als in eerdere jaren. Bedenken welke informatie gezocht moet worden (68% vaak/altijd in 2019) en hoe en waar (69%) komen elk meetjaar het meest frequent aan de orde. Verder valt het vooral op dat het controleren van de kwaliteit van de gevonden

informatie in 2019 vaker wordt toegepast dan in voorgaande jaren. Alle andere onderwerpen krijgen in 2020 ongeveer evenveel of minder aandacht dan in 2019 (Grafiek 24).

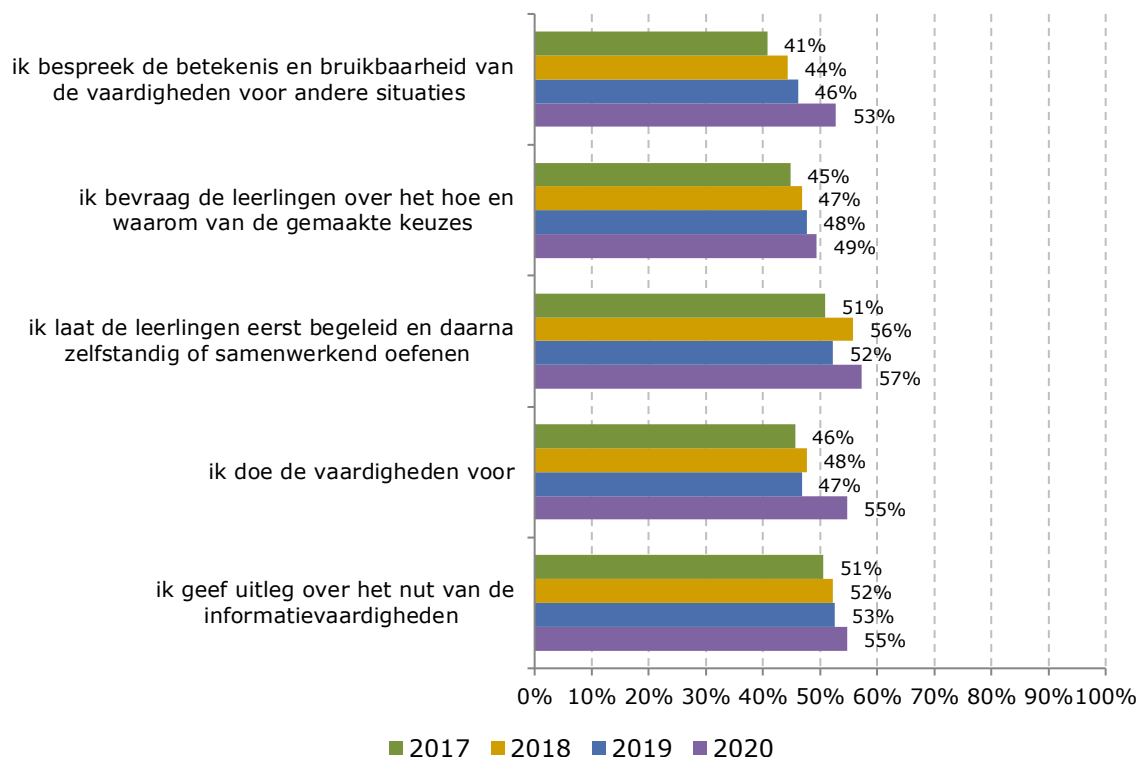
Grafiek 24 "Als u expliciet aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke vaardigheden laat u dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)¹⁹

Alle verschillende werkwijzen wat betreft de didactische aanpak van informatievaardigheden, worden in 2020 vaker toegepast dan in voorgaande meetjaren, maar alleen bij het voordoen van de vaardigheden is het verschil significant (Grafiek 25).

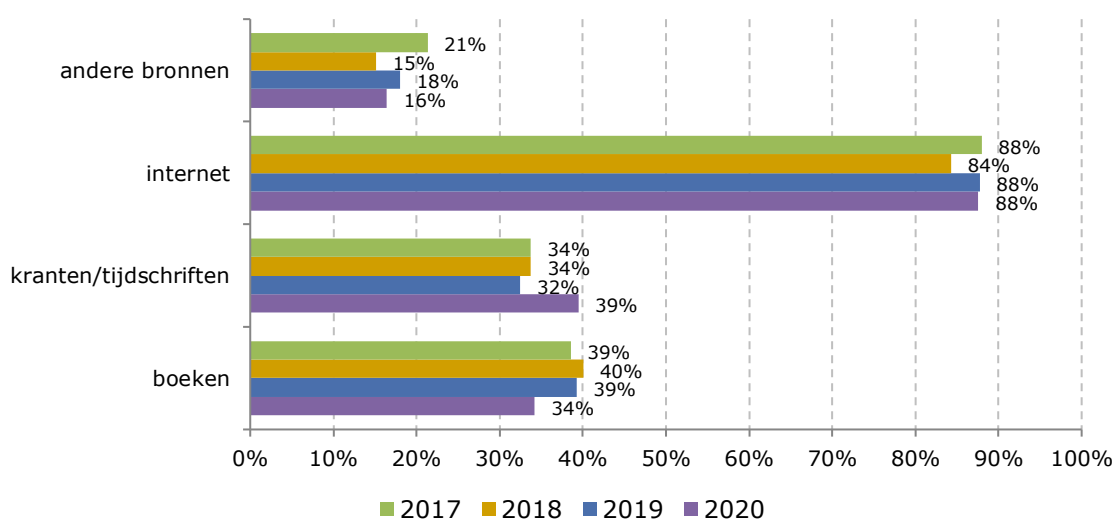
¹⁹ Leerkrachten die eerder aangaven dat zij nooit expliciet aandacht geven aan informatievaardigheden (12% in 2017, 8% in 2018, 9% in 2019 en 10% in 2020) hebben deze vragen niet gekregen en zijn buiten beschouwing gelaten. De percentages 'vaak/altijd' zouden een paar procent lager liggen als deze waren meegenomen in de percentering. Dit geldt ook voor Grafiek 24 en Grafiek 25Grafiek 26.

Grafiek 25 "Als u aandacht geeft aan informatievaardigheden, hoe pakt u dat dan didactisch aan?" (% vaak/altijd)

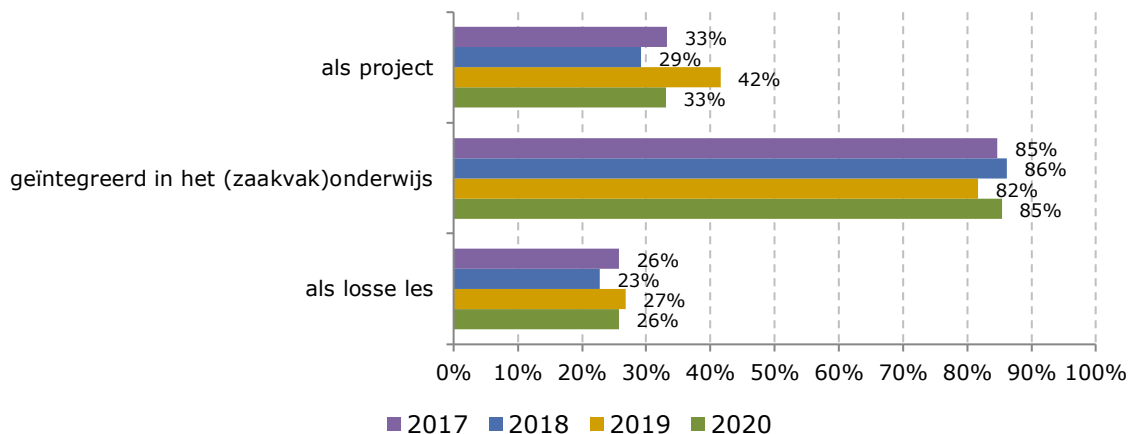
De bron die docenten veruit het meest aan bod laten komen als ze aandacht geven aan informatievaardigheden in het vmbo, is internet (88% vaak/altijd). In 2020 laat 39 procent van de leerkrachten kranten en tijdschriften aan bod komen. Dat is significant meer dan in 2019 (32%) (Grafiek 26).

Grafiek 26 "Als u aandacht geeft aan informatievaardigheden, welke bronnen laat u dan aan bod komen?" (% vaak/altijd)

Informatievaardigheden komen in het lesprogramma vrijwel altijd geïntegreerd in het (zaakvak)onderwijs aan bod (85%) en niet vaak als losse les (26%) of project (33%). (Grafiek 27).

Grafiek 27 "Op welke manier komen informatievaardigheden aan bod in uw lesprogramma?" (% ja)

5.3 Ontwikkelingen leerlingen

De leerlingen vmb²⁰ die aan het onderzoek over informatievaardigheden deelnamen, zijn door de jaren heen min of meer stabiel verdeeld over de leerwegen (Tabel 9). In 2020 is iets meer dan de helft van de leerlingen meisje (53%), in 2017, 2018 en 2019 was dit iets minder dan de helft (48%-49%).

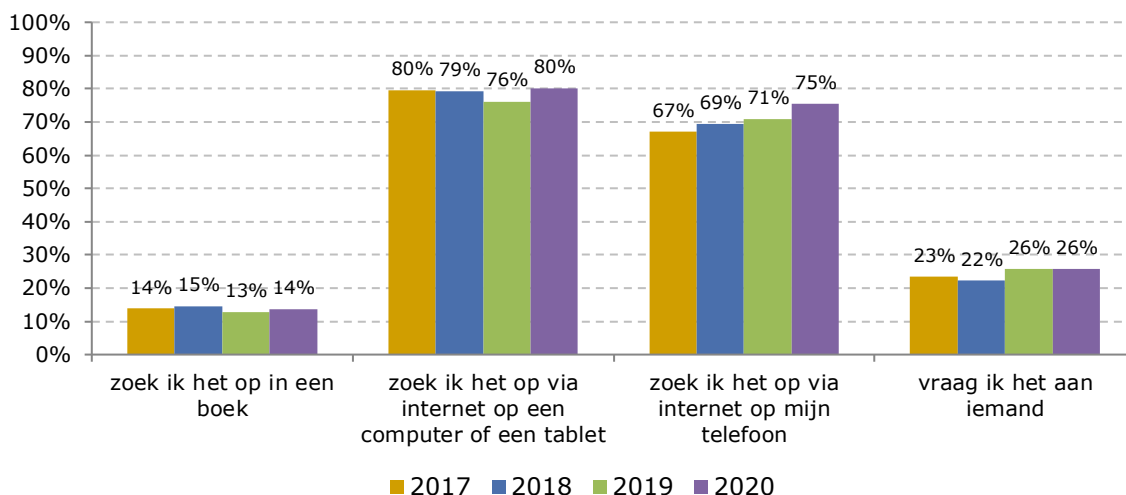
Tabel 9 Verdeling van leerlingen naar leerjaar en leerweg per meting

	2017	2018	2019	2020
Leerjaar 1	34%	31%	37%	35%
Leerjaar 2	30%	29%	33%	24%
Leerjaar 3	24%	23%	19%	20%
Leerjaar 4	12%	17%	11%	21%
theoretische leerweg/mavo	48%	48%	48%	50%
basisberoepsgerichte leerweg	17%	16%	18%	14%
kaderberoepsgerichte leerweg	27%	26%	25%	26%
gemengde leerweg	8%	10%	8%	10%
n (totaal)	8942	9546	6765	4788

²⁰ Exclusief praktijkonderwijs.

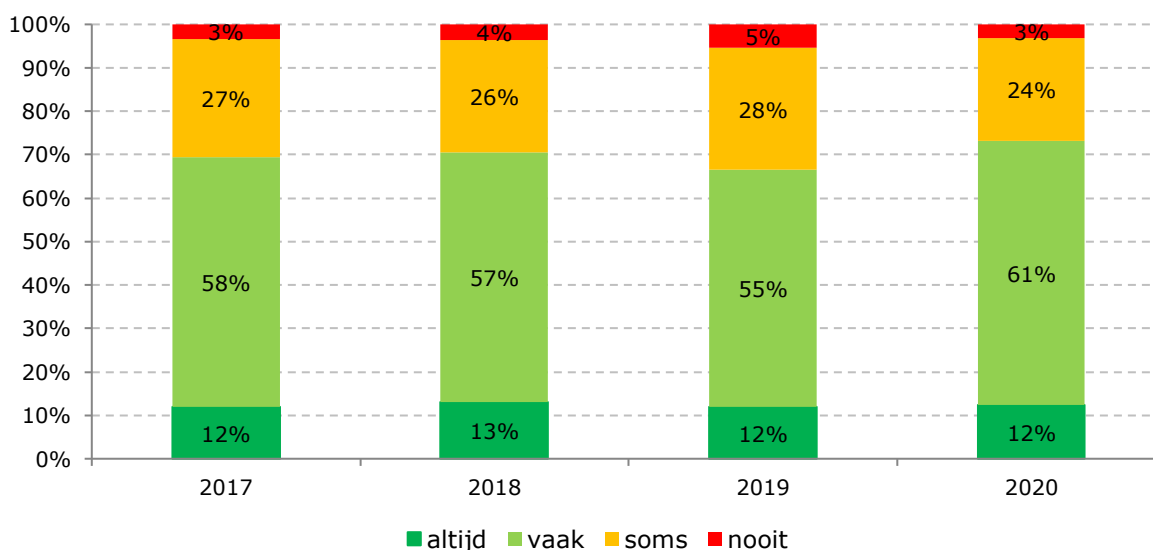
Duidelijk is dat leerlingen in de loop van de jaren steeds vaker informatie opzoeken op hun smartphone (75% in 2020 t.o.v. 67% in 2017). Een kleine minderheid zoekt het (ook) op in een boek (14%) (Grafiek 28). In de afgelopen 4 jaar zoekt ongeveer 40 procent van de leerlingen informatie nooit in een boek (41%-43%). Minder dan 10 procent van de leerlingen zoekt informatie nooit via een PC of tablet op internet (7%-9%).

Grafiek 28 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'
(% vaak/altijd)

Bijna drie kwart van de leerlingen (73%) zegt dat het altijd of vaak lukt om zonder hulp de informatie te vinden die ze zoeken voor een werkstuk, presentatie of opdracht. Dit percentage is in 2020 met 6 procent gestegen ten opzichte van 2019 (67%) (Grafiek 29).

Grafiek 29 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?'

Leerlingen vragen in 2020 vaker aan hun ouders (43% vaak/altijd) of aan een andere leerling (33%) waar zij informatie kunnen vinden als zij deze niet kunnen vinden, dan in 2019 (41% en 29%) (Tabel 10).

Tabel 10 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' (% vaak/altijd)²¹

	2017	2018	2019	2020
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	42%	40%	41%	43%
vraag ik aan een andere leerling waar ik informatie kan vinden	28%	29%	29%	33%
vraag ik aan een docent waar ik informatie kan vinden	21%	23%	25%	25%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	8%	8%	11%	10%
vraag ik aan een deskundige waar ik informatie kan vinden	4%	5%	6%	5%

Het typen van meer dan één zoekwoord (66% vaak/altijd) en het opschrijven wat leerlingen zelf al weten over het onderwerp bij het zoeken van informatie (48% vaak/altijd) wordt in 2020 vaker gedaan dan in 2019 (62% en 44%). Ook het raadplegen van andere boeken of websites na het vinden van informatie (46% vaak/altijd) wordt in 2020 vaker gedaan dan in 2019 (42%) (Tabel 11).

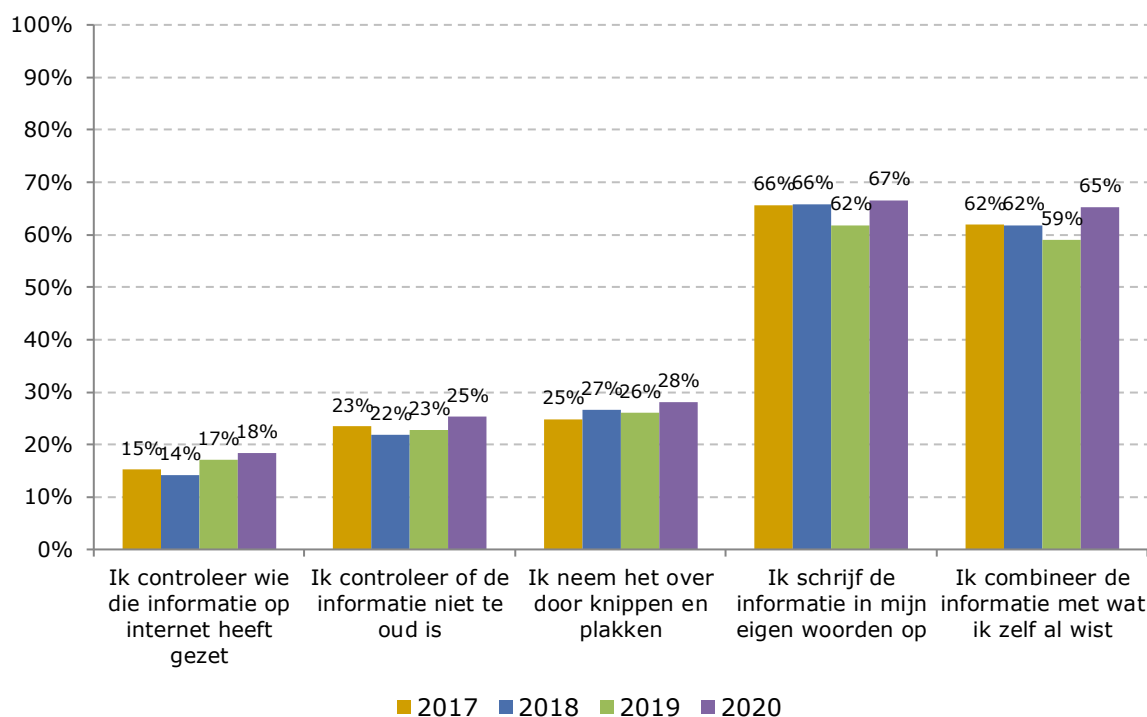
Tabel 11 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd)

	2017	2018	2019	2020
Als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) typ ik meer dan één zoekwoord in	64%	65%	62%	66%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	48%	44%	44%	48%
Als ik informatie heb gevonden (bijvoorbeeld in een boek of op een website), kijk ik ook nog in andere boeken of websites	33%			
Als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken		45%	42%	46%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	16%	17%	19%	18%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	38%	37%	38%	38%

²¹ De antwoordcategorie 'zet ik een vraag op twitter' wordt sinds 2017 niet meer aangeboden.

Ongeveer twee derde van de leerlingen schrijft in 2020 de informatie in eigen woorden op (67% vaak/altijd) of combineert gevonden informatie met wat ze zelf al wisten (65%). Dit doen ze beiden vaker dan in 2019 (62% en 59%). Slechts 18 procent controleert wie informatie op internet heeft gezet en 25 procent of de informatie niet te oud is (Grafiek 30).

Grafiek 30 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd)

Op de vraag 'Als ik mijn werkstuk, presentatie of opdracht bijna af heb controleer ik nog een keer of ik het werk goed gedaan heb' antwoordt ruim drie kwart van de leerlingen dat zij dit altijd of vaak doen (79%). Dit is een groter percentage dan in voorgaande meetjaren (73% in 2019, 74% in 2018, 75% in 2016).

6 VMBO - verschillen tussen groepen leerlingen

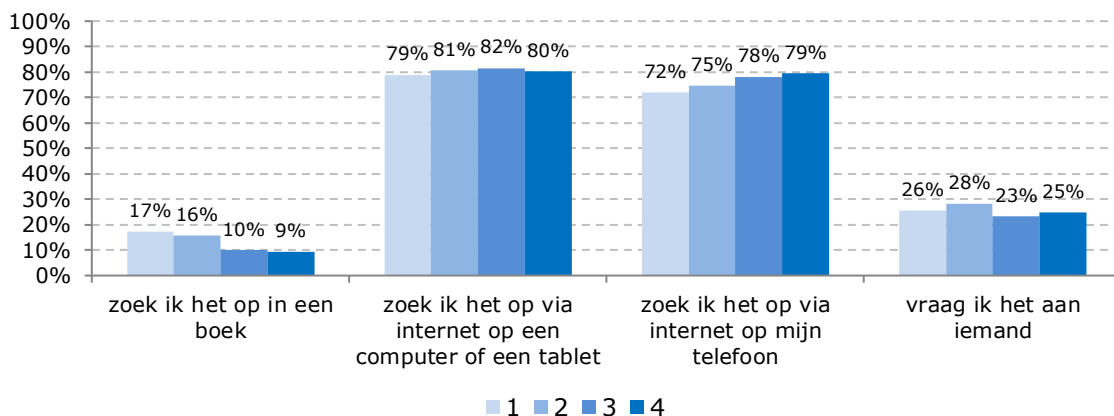
In hogere leerjaren van het vmbo zoeken leerlingen informatie (nog) minder vaak in een boek dan in lagere groepen. Het percentage leerlingen dat zegt de informatie die ze zoeken vaak of altijd zonder hulp te kunnen vinden stijgt van twee derde in leerjaar 1 naar ruim drie kwart in leerjaar 4. Bij het zoeken naar informatie, kijken leerlingen uit hogere leerjaren vaker naar meerdere bronnen en controleren ze vaker wie de informatie op het internet heeft gezet en wanneer.

Meisjes in het vmbo gebruiken alle bronnen bij het zoeken vaker dan jongens, vragen vaker ouders, leerkrachten of andere leerlingen waar ze informatie kunnen vinden en gebruiken vaker meerdere zoekwoorden. Ze schrijven vooraf vaker op wat ze zelf al weten en schrijven de informatie later vaker in eigen woorden op. Jongens bedenken vaker voor het zoeken waar ze de informatie het beste kunnen vinden en controleren vaker wie de informatie op internet heeft gezet en wanneer.

6.1 Leerjaar

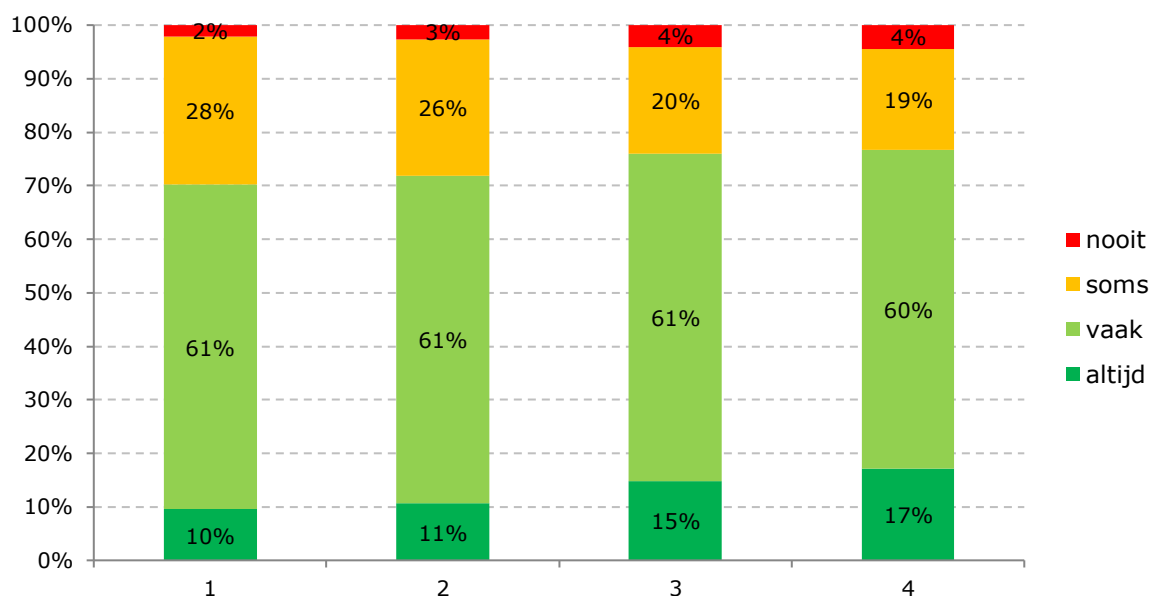
Vergelijken we in de vmbo-data van 2020 de verschillende leerjaren, dan zien we dat het percentage leerlingen dat informatie opzoekt in een boek afneemt in hogere leerjaren. In leerjaar 4 zoekt slechts 9 procent informatie voor bijvoorbeeld een werkstuk vaak of altijd in een boek. Het percentage leerlingen dat informatie zoekt via internet op de telefoon stijgt per leerjaar (Grafiek 31).

Grafiek 31 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...'
naar leerjaar (% vaak/altijd)

In leerjaar 1 zegt bijna twee derde van de leerlingen (71%) dat het altijd of vaak lukt de informatie te vinden die ze zoeken. In hogere leerjaren neemt dit toe, tot ruim drie kwart in leerjaar 4 (77%) (Grafiek 32).

Grafiek 32 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar leerjaar

Als leerlingen de informatie die ze zoeken niet kunnen vinden, vragen leerlingen in hogere leerjaren het minder vaak aan hun ouders of aan iemand van de bibliotheek dan in lagere leerjaren (Tabel 12). Het percentage leerlingen dat aan de leerkracht of aan een deskundige vraagt waar ze informatie kunnen vinden, is in de verschillende leerjaren ongeveer even groot (Tabel 12).

Tabel 12 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar leerjaar (% vaak/altijd)

	1	2	3	4
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	50%	41%	40%	37%
vraag ik aan een andere leerling waar ik informatie kan vinden	30%	32%	39%	34%
vraag ik aan een docent waar ik informatie kan vinden	24%	25%	25%	25%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	13%	9%	7%	7%
vraag ik aan een deskundige waar ik informatie kan vinden	6%	6%	5%	5%

Naast het medium, verschilt ook de manier waarop men informatie zoekt voor een werkstuk per leerjaar. Eerst een lijstje met woorden maken die helpen bij het zoeken, eerst opschrijven wat men zelf al weet en eerst bedenken waar de informatie het beste

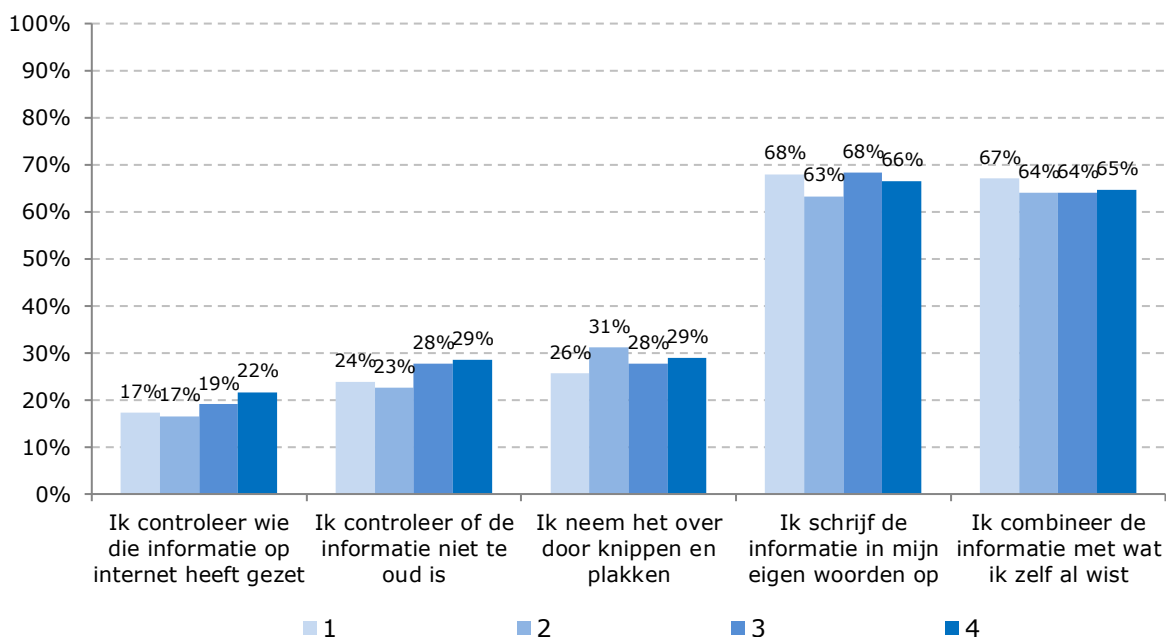
gevonden kan worden, wordt in hogere leerjaren minder gangbaar. In hogere leerjaren kijkt men na het vinden van informatie wel vaker op andere sites of in andere boeken of er nog meer informatie te vinden is (Tabel 13).

Tabel 13 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

	1	2	3	4
Als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) typ ik meer dan één zoekwoord in	65%	66%	68%	66%
Als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken.	44%	44%	48%	48%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	53%	50%	43%	42%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	20%	19%	17%	14%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	43%	38%	33%	36%

Controleren wie informatie op internet heeft gezet wordt in leerjaar 4 vaker gedaan (22%) dan in lagere leerjaren (17%-19%). In leerjaar 2 nemen leerlingen het vaakst informatie over door te knippen en plakken (31%). In leerjaar 1 wordt de informatie het vaakst gecombineerd met wat leerlingen zelf al wisten (67%) (Grafiek 33).

Grafiek 33 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar leerjaar

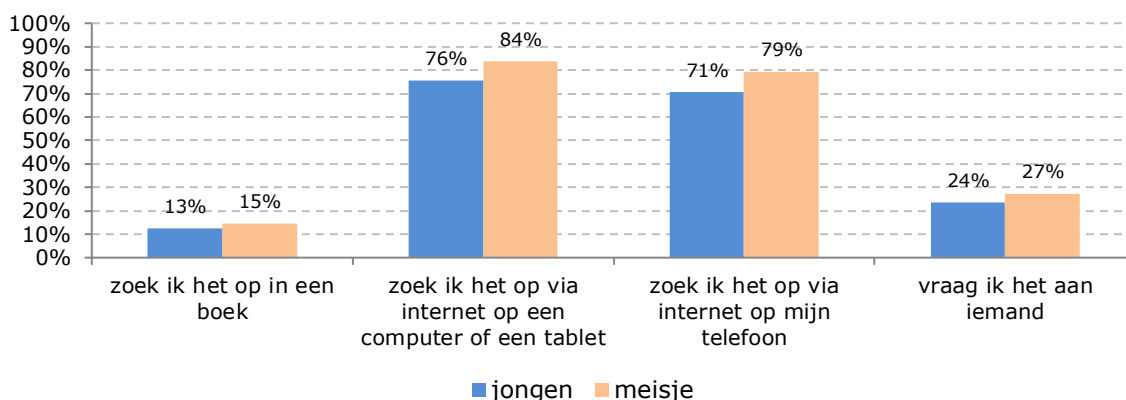

Op de stelling 'Als ik mijn werkstuk, presentatie of opdracht bijna af heb controleer ik nog een keer of ik het werk goed gedaan heb' antwoorden in leerjaar 1 meer leerlingen dat zij dit altijd of vaak doen (81%), dan in hogere leerjaren (77%-79%).

6.2 Geslacht

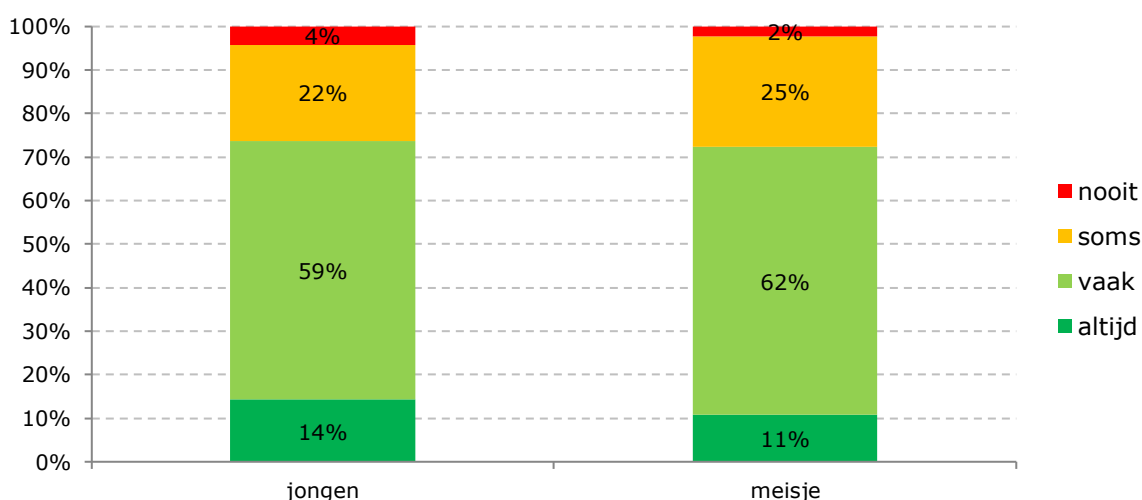
Als leerlingen vmbo informatie moeten zoeken voor bijvoorbeeld een werkstuk, zoeken meisjes in alle bronnen vaker dan jongens (Grafiek 34).

Grafiek 34 'Als ik informatie moet zoeken (bijvoorbeeld voor een werkstuk), dan...' naar geslacht

Het percentage leerlingen waarbij het vaak of altijd lukt om zonder hulp informatie te vinden, is bij zowel jongens als meisjes 73 procent (Grafiek 35).

Grafiek 35 'Hoe vaak lukt het je om zonder hulp de informatie te vinden die je zoekt?' naar geslacht

Als ze de informatie niet kunnen vinden, vragen meisjes vaker hun ouders (46%), andere leerlingen (37%) of de docent (26%) waar ze de informatie kunnen vinden dan

jongens (40%, 29% en 24%). Jongens vragen het iets vaker aan iemand van de bibliotheek (11% tegen 8%) of een deskundige (7% tegen 4%) (Tabel 14).

Tabel 14 'Als ik de informatie die ik zoek niet kan vinden, dan...' naar geslacht (% vaak/altijd)

	jongens	meisjes
vraag ik aan mijn ouders waar ik informatie kan vinden	40%	46%
vraag ik aan een andere leerling waar ik informatie kan vinden	29%	37%
vraag ik aan docent waar ik informatie kan vinden	24%	26%
vraag ik aan iemand van de bibliotheek waar ik informatie kan vinden	11%	8%
vraag ik aan een deskundige waar ik informatie kan vinden	7%	4%

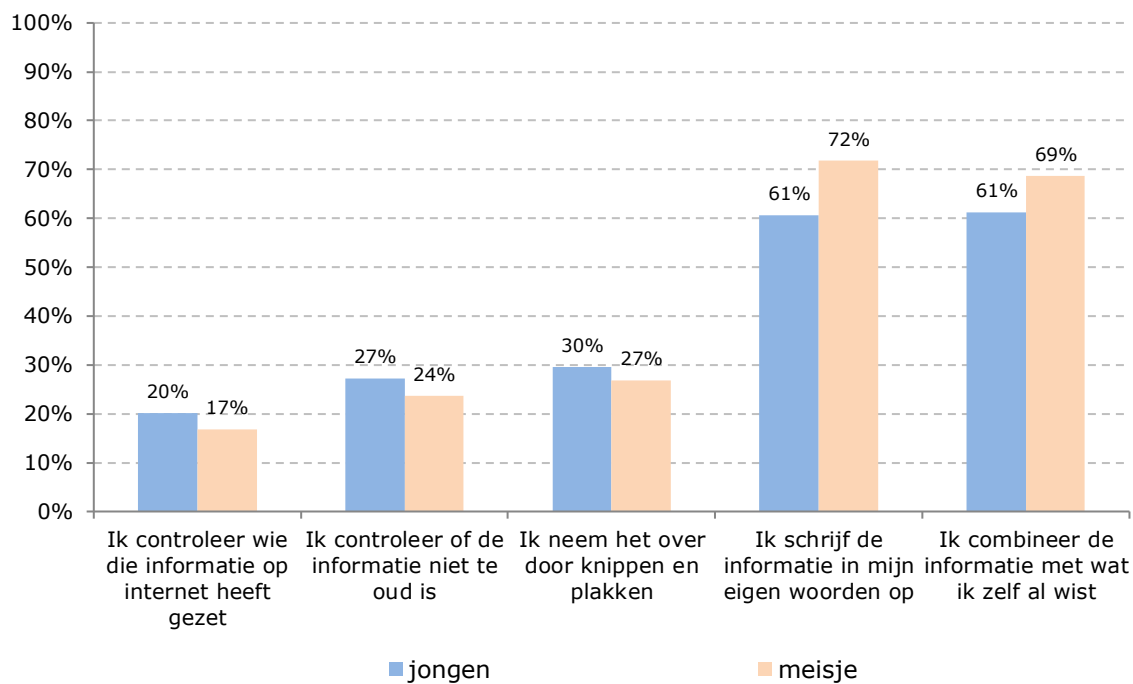
Meisjes typen vaker meer dan één zoekwoord in bij het zoeken naar informatie (69%) dan jongens (62%), kijken vaker nog in een andere bron als ze informatie hebben gevonden (51% tegen 40%), schrijven vaker eerst op wat ze zelf al weten (51% tegen 40%). Zelf eerst een zoekwoordenlijstje maken en eerst bedenken waar men informatie het best kan zoeken, doen jongens iets vaker dan meisjes. Maar de percentages verschillen bij deze laatste twee punten minder dan bij de andere punten (Tabel 15).

Tabel 15 'Hoe zoek jij informatie? Geef aan hoe vaak je iets doet' (% vaak/altijd) – naar geslacht

	jongens	meisjes
Als ik informatie op het internet zoek (bijvoorbeeld met Google) type ik meer dan één zoekwoord in	62%	69%
Als ik informatie heb gevonden, dan zoek ik verder om nog meer informatie te vinden, bijvoorbeeld op andere sites of in andere boeken.	40%	51%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, schrijf ik eerst op wat ik zelf al weet over het onderwerp	44%	51%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, maak ik een lijstje met woorden die mij helpen bij het zoeken	18%	17%
Als ik voor een werkstuk informatie zoek, bedenk ik eerst waar ik die informatie het beste kan vinden	39%	37%

Meisjes geven informatie vaker in hun eigen woorden weer dan jongens (72% - 61%) en combineren informatie vaker met wat ze al wisten (69% - 61%). Jongens zeggen iets vaker te controleren wie de informatie op internet heeft gezet (20% tegen 17%) en wanneer (27% tegen 24%). Jongens nemen ook vaker over door knippen en plakken (30% tegen 27%) (Grafiek 36).

Grafiek 36 'Wat doe je met de informatie die je hebt gevonden voor je werkstuk, presentatie of opdracht' (% vaak/altijd) – naar geslacht

Meisjes zeggen duidelijk vaker hun werk nog even te controleren als ze bijna klaar zijn met hun werkstuk, presentatie of opdracht (84% vaak of altijd) dan jongens (73%).

7 VMBO - verbanden

Op vmbo-scholen met een leerlijn informatievaardigheden en op vmbo-scholen met een mediaplan wordt er door docenten meer aandacht besteed aan het selecteren van bruikbare informatieve bronnen en het verwijzen naar bronnen dan op vmbo-scholen zonder leerlijn of mediaplan.

Leerlingen op scholen waar een leerlijn informatievaardigheden wordt gehanteerd, zoeken informatie voor een werkstuk vaker op een computer of tablet en daarbij controleren ze vaker wie de informatie op internet heeft gezet.

7.1 Leerlijn, leesplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met activiteiten docenten²²

Als we de antwoorden van de docenten en de antwoorden van de leesconsulent over hun school aan elkaar koppelen, dan komen er een paar significante verbanden naar voren tussen het beleid op school en de activiteiten van de docenten. Op scholen waar een leerlijn informatievaardigheden wordt gehanteerd, met expliciete doelen voor verschillende jaargroepen, wordt er door docenten vaker aandacht besteed aan het selecteren van bruikbare informatieve bronnen (69% vaak/altijd) en het verwijzen naar bronnen (69%) dan op scholen waar geen leerlijn informatievaardigheden wordt gehanteerd (beide 44%). Daarnaast wordt er ook meer aandacht besteed aan het beoordelen van het eindproduct (76% tegen 52%) en het reflecteren op het zoekproces en het benoemen van verbeterpunten (52% tegen 32%).

Net als bij scholen met een leerlijn informatievaardigheden wordt ook door docenten op scholen met een mediaplan of een schoolbreed plan voor mediawijsheid en/of aanpak 21st century skills, meer aandacht besteed aan het selecteren van bruikbare informatieve bronnen (59% vaak/altijd) en het verwijzen naar bronnen (59%) dan op scholen zonder mediaplan (beide 45%).

Er zijn in het gedrag van leerkrachten verder geen duidelijke verschillen naar voren gekomen tussen scholen met of zonder specifiek verantwoordelijke voor informatievaardigheden, scholen met of zonder activiteiten van de mediathecaris of bibliothecaris of scholen met of zonder trainingen informatievaardigheden.

7.2 Leerlijn, leesplan en verantwoordelijke informatievaardigheden – verband met antwoorden leerlingen²³

²² Voor 239 van de 294 docenten vmbo (81%) die in de meting van 2020 de vragen over informatievaardigheden hebben beantwoord, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de bibliothekmedewerker/leesconsulent.

²³ Voor 3975 van de 4788 leerlingen vmbo (83%) die in de meting van 2020 de vragen over informatievaardigheden hebben beantwoord, konden de antwoorden worden gekoppeld aan de antwoorden van de bibliothekmedewerker/leesconsulent. Om een zuivere analyse te kunnen maken, kijken we hier alleen naar leerlingen uit groep 1. Het gaat dan om 1390 leerlingen, van 27 scholen.

Bij een nadere analyse van de antwoorden van de *leerlingen* in leerjaar 1 in relatie tot het beleid op hun school²⁴ blijkt dat leerlingen van scholen met een schoolbibliotheek vaker aan iemand van de bibliotheek of aan een deskundige (15% en 7% vaak/altijd) en minder vaak aan ouders vragen waar ze informatie kunnen vinden (48%), dan op scholen zonder schoolbibliotheek (respectievelijk 10%, 4% en 54%)

Leerlingen op scholen waar een leerlijn informatievaardigheden wordt gehanteerd, zoeken informatie voor een werkstuk vaker op een computer of tablet (86% vaak/altijd) dan op scholen zonder leerlijn informatievaardigheden (78%). Daarbij controleren ze ook vaker wie de informatie op internet heeft gezet (23% tegen 16%).

Op scholen waar de mediathecarissen activiteiten informatievaardigheden met leerlingen uitvoeren, bedenken eerstejaars vmbo-leerlingen minder vaak waar ze de informatie het beste kunnen vinden (37% vaak/altijd) dan eerstejaars vmbo-leerlingen van scholen waar mediathecarissen geen activiteiten informatievaardigheden uitvoeren met leerlingen (of scholen die geen mediathecarissen en geen mediathecarissen hebben) (47%). Daarnaast zoeken ze ook minder vaak informatie op in een boek (12% tegen 19%).

Ook op scholen waar de medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten informatievaardigheden uitvoeren met leerlingen, bedenken de leerlingen minder vaak waar ze de informatie het beste kunnen vinden (38% vaak/altijd tegen 49%) en zoeken ze minder vaak informatie op in een boek (14% tegen 21%). Ook wordt er minder vaak met meer dan een zoekwoord gezocht (61% tegen 72%), wordt er minder vaak doorgezocht in andere boeken of op andere websites (42% tegen 54%) en wordt er minder vaak gecontroleerd wie de informatie op internet heeft gezet (14% tegen 21%) en of het niet te oud is (19% tegen 34%). Het lukt de leerlingen van scholen waar de medewerkers van de openbare bibliotheek activiteiten informatievaardigheden uitvoeren daarnaast ook minder vaak om de informatie te vinden die ze zoeken (66%) dan op scholen waar de bibliothecarissen geen activiteiten uitvoeren (77%).²⁵

De aanwezigheid van een mediaplan of een specifieke verantwoordelijke voor informatievaardigheden, heeft geen duidelijk effect op het gedrag van leerlingen.

²⁴ Een analyse van de antwoorden van de leerlingen in relatie tot de activiteiten van hun *docent* kan helaas niet worden gemaakt, omdat de leerlingen niet aan hun docent(en) kunnen worden gekoppeld.

²⁵ Het gaat hier om slechts 4 scholen waar de mediathecarissen activiteiten uitvoeren met leerlingen en 15 scholen waar ze dat niet doen. Voor de overige scholen kon de leesconsulent/bibliotheekmedewerker de vraag niet beantwoorden.